

אוצר סיפורי חנוכה

לע"נ רבי שלמה זלמן ב"ר יוסף אריה זצ"ל

הקדמה

ליקוט מדרשים בדרך כלל כלשונם אשר שולבו מכמה מקורות לספור אחד למען ירוץ הקורא בו. המדרשים חלקו למספר ספורים, על מנת לספרם במספר פעמים לריבוי התועלת. ובחסד ד' החוברת התקבלה בחיבה רבה בציבור, ובקרב אנשי חינוך.

בכל הדורות ובפרט בדורנו שרבו הפיתויים, יש לשים לב להשריש בקרבנו ובקרב הדור הצעיר את יסודות האמונה, ימי החנוכה הינם ימים של 'אבן יסוד', להחדיר את האמונה בה, ואת נסיו עמנו. אם רואים תופעה שצעיר נחלש בשמירת התורה והמצוות, יתכן שזה מפאת שלא היו חזקים בקרבו כראוי הבסיס והשדרה של האמונה, האמורים להחזיק את כל הבנין הרוחני של האדם, להתמודד בחוזק מול כל ניסיון שהוא, וכאשר אינם חזקים דיים התוצאה רפיון וחוסר טעם וענין. והזמן לבנות את האמונה הם ימים אלו. הכלל אצל כל אחד ובפרט אצל ילדים שהחשיבה הולכת לפי מה שמנתבים אותה, ואם מנתבים להכיר באמונה גבורה וניסים, זה מה שרואים, ומבינים מה נדרש מעמנו לאור זאת.

המחפש את הדיוק בעובדות, וכן דיוק בלשונות, והשוואות בין המדרשים לדעת מתי היתה כל מלחמה, יחפש זאת בספרים שנכתבו באריכות בנושאים אלו, ולא בזה עסקנו. ולפעמים העיסוק בנוסטלגיה האוטנטית אינו מביא לברכות כוונה, או לחיזוק בתורה או בתפילה [דוגמא לדבר: בעיר מודיעין עילית נמצאים בגבעה הדרומית ממצאים רבים של חיים מימי בית שני, שרידי יישוב [לצד מערות קבורה] מרוב רצון לשמר את מורשת העבר המקום על בית הכנסת שבו המכוון בדיוק לכיוון ירושלים, הולאמו לצרכי תיור, משום מה לא עולה על דעתם הדבר הטבעי לפתוח את המקום לחידוש בית הכנסת שחרב לתורה ולתפילה כבימי בניינו, למען יהודים במקום שמחפשים ביהכ"נ, כי הם נתפסים לחיצוניות הקרה שאינה מחברת לעבודת ה' ולא לפנימיות! בבית הכנסת הרמב"ן בירושלים שמתחת ל'חורבה' מצאו ממצאים עתיקים, וטיפלו בחפירות בעצמם, בכדי שלא יסגרו את שערי בית הכנסת למען שימור מורשת העבר...]

אולם אנו מטרתנו בסיפור הוא האמונה וההודאה, החיזוק בעבודה עם הציפיה לגאולה הקרובה, באמצעות הצעת הבסיס של הדברים הידועים, לפי סדר שמתקבל כסיפור רציף. מתוך כוונה שההורים ואנשי החינוך יעבדו את הדברים, בצורה מעניינת, בהדגשת האמונה בה, הגבורה והמסירות נפש ללא חת, והניסים שעשה לנו - כשהכל מתאחד עם הווי החיים בזמנינו, הודיע שאמת מה שכתוב בתורה "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו בכל קראנו אליו".

דוגמא לעיבוד: בפרק א' יוחנן בן מתתיהו הלך לשחוט את החיה הלא טהורה בעזרה! העזרה ננעלה, והוא נטל את הסכין בידיו, והוא שחט או לא? כן! את מה את החיה הטמאה? לא ולא! הטיפשים הרעים הללו בטחו ביוחנן הצדיק של עם ישראל, שיקריב חיה לא טהורה בעזרה, הם חשבו שהוא כמו גוי שמוותר על כל אליליו בשביל כסף וחיים, אבל הם לא ידעו את כוחם של עם ישראל. ויוחנן התגבר והרג את מלכם נקנור הרשע כמו שהגיע לו. - על ידי תיאור באופן נכון החניך נותר מלא באמונה בה' ובמצוותיו, עם הקישור לגבורה בעבודת ה' בחיינו הפרטיים.

וכן במעשה חנה ושבעת בניה, יש לדעת מה לספר וכיצד לספר, הסיפור הפשוט הוא על טבח נורא, ואשה אומללה שלפתע נותרה לבדה בעולם... אך הסיפור האמתי הוא סיפור של גבורה יהודית אדירה של שבעה אחים קטנים יהודים שבזו ולעגו בפניו של המלך האומלל, כל אחד עם פסוקו. והשומע מזדהה עם אותם גיבורים, ורואה בעיני רוחו את המלך האכזר מתמלא בזעם שילדים קטנים מנצחים אותו בזה אחר זה עד הקטן ביותר. וכולם עלו היישר לגן עדן, עם אמם המאושרת שזכתה לבנים טהורים כאלו עד שיצאה בת קול ואמרה "אם הבנים שמחה!" - וממילא למותר לציין שכנראה אותו קיסר לא ניסה לעשות זאת שנית, כי הבין שכל ילד יהודי מוסר נפש בשמחה רבה. יודגש שבניגוד לסיפור יציאת מצרים שכולו דברי תורה, בסיפור חנוכה יש לחשב את התועלת המגיעה, מול הבטלה מד"ת באותו זמן.

לע"נ חמי זקיני רבי אריה יהודה ב"ר שמואל יצחק מאיר ז"ל
נלב"ע ה' כסליו תשע"ב

מודיעין עלית 053-3157477

COM.GMAIL@3157477

סדר המלחמות.

1. המלחמה הראשונה היתה של יוחנן בן מתתיהו - נגד נקנור - והנס היה ששחט אותו בעזרה.
 2. המלחמה השנייה היתה של המכבים - נגד בגריס: כשראו הצדיקים שלא נותנים לשמור שבת אפילו במערות, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה הבינו שחייבים לצאת נגדם, וה' היה בעזרם ונצחו אותם והרגו את כלם, חוץ מבגריס שברח לאנטוכיא.
 3. בתו של חשמונאי [שמה לא נזכר] - נגד ההגמון [שמו לא נזכר]: עוררה את אחיה יהודה ועוד שילחמו בו.
 4. בני חשמונאי - נגד בגריס פעם שנייה: בגריס הרשע אסף גוים בלי מספר, עד שאמרו שאין מקום בכל ארץ ישראל לצבא עצום כזה, ועלה על ירושלים. החשמונאים שמעו על זה וצמו ובכו והתפללו לה', וה' שמע את תפלתם וזכו לראות נסים גלויים.
 5. יהודית הצדקת - נגד אליפורנוס הרשע: היא בעצמה הרגתו. [יש גורסים אליפורני]
- עיקרי המלחמות הנזכרות בטבלה

זמן המלחמה	הצדיקים	הרשעים	הנצחון
הראשונה	יוחנן בן מתתיהו	נגד נקנור,	הנס היה ששחט אותו בעזרה.
השנייה	המכבים	בגריס	כשראו הצדיקים שאפילו במערות לא נותנים לשמור שבת, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה הבינו שחייבים לצאת נגדם, וה' היה בעזרם וניצחו אותם והרגו את כלם, חוץ מבגריס שברח לאנטוכיא.
באותה תקופה	בתו של חשמונאי [שמה לא נזכר]	נגד ההגמון [שמו לא נזכר]	עוררה את אחיה יהודה ועוד שילחמו בו.
השלישית	בני חשמונאי	נגד בגריס פעם שנייה	בגריס הרשע אסף גוים בלי מספר, עד שאמרו שאין בכלל מקום בארץ ישראל לצבא עצום כזה, ועלה על ירושלים. החשמונאים שמעו על זה וצמו בכו והתפללו לה', וה' שמע את תפלתם וזכו לראות נסים גלויים.
באותה תקופה	יהודית הצדקת	נגד אליפורנוס הרשע:	היא עצמה הרגתו.

שלושה מלחמות נגמרו בהורדת ראש אֶחָד:

- א. המלחמה הראשונה. ב. בתו של חשמונאי. ג. יהודית.
- כשמדבר על נסים כאלו יש להדגיש שצבא זה לא משחק ילדים או ספור דמיני, אלא שומרים על המלך שלהם מאד מאד, כמו שהיום כל מפקד בצבא שמור מכל משמר פן היה גם בזמן, אלא שהיו נסים גלויים שהצליחו לתת להם פתיון להיות עמם לבד.
- למדים אנו מנסים אלו שלפעמים יש כח עצום ליחיד או ליחידים. שנדע להתפלל להגאל במהרה בתשועת עולמים ויתכן מאד שהדבר תלוי ביחידים!

פָּרֶק א' מְלַחֶמֶת נִקְנוֹר

מִדְרָשׁ מֵעֶשֶׂה חֲנֻכָּה

כִּס חֲנֻכָּה הָיָה בְּשָׁנַת ג' אֲלָפִים תַּרְכ"א לִפְנֵי 2159 שָׁנָה [וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים ג"א תַּרְכ"ב או תַּרְכ"ד]

בְּשָׁנַת עֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ שָׁנָה לְמַלְכָּה אַנְטִיּוֹכוֹס הוּא שְׁנַת מְאֵתִים וְשָׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה לְבִנְיָן בֵּית שְׁנֵי רוּחַ רָעָה נּוֹסְסָה בּוֹ וְחָרַב חֲדָה לְשׁוֹנוֹ שְׁלּוֹפָה מִתְעַרָּה לְהַכּוֹת אֶרֶץ בְּשָׁבֵט, וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְכָל שְׂרָיִו וְעַבְדָּיו הַפְּתָתִים הַיּוֹשְׁבִים רֵאשׁוֹנָה בַּמַּלְכוּת הַלֵּא תִדְעוּ הַלֵּא תִשְׁמְעוּ כִּי הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם גּוֹי עַז פָּנִים וְדָתֵיהֶם שׁוֹנוֹת מִכָּל עַם וְאֵת דְּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים, אֲשֶׁר גָּאוֹן וְגוֹבֵה לָהֶם הָאוֹמְרִים יְדִינוּ רָמָה וְתִמֵּד כָּל הַיָּמִים מְקוּיִם שְׁבָרוֹן הַמַּלְכִים לֵאמֹר כִּי הִנֵּה חוֹשֶׁךְ יִכְסֶּה אֶרֶץ וְעֶרְפֶּל לְאוֹמִים וְזָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה אֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם, וְלִי אֲנִי הַמֶּלֶךְ אֵין שׁוּהָ לְהַנִּיחָם, וְעַתָּה קוֹמוּ וְנִקְוֵמָה עֲלֵיהֶם לְמַלְחָמָה לְכוּ וְנִכְחִידֵם מְגוּי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד! ^כ הִבֵּה נִתְחַפְּמָה לוֹ לְבַטֵּל מֵהֶם שְׁבַת וּמִיָּלָה וְרֵאשׁ חֲדָשׁ וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׂרָיִו וְעַבְדָּיו לְעֲשׂוֹת כְּדָבָר הַמֶּלֶךְ.

בַּעַת הַהִיא שָׁלַח אֶת נִקְנוֹר מְשִׁנְהוֹ בְּחֵיל גָּדוֹל וְעַם רַב וַיָּבֹאוּ לְיִרוּשָׁלַיִם וַיִּצַּר עֲלֵיהָ בְּקוֹל עֲנוֹת וְחֲרוּפִים לְחַרְף מְעַרְכוֹת אֲלָקִים וַיִּהְרַג בָּהּ הָרַג רַב.

וְלַהֲעֲלוֹת חֲמָה וְלִנְקָם נִקָּם בָּנוּ בְּמָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וַיִּשְׁחֲטוּ דָּבָר אַחֵר וַיָּבִיאוּ אֶת דָּמוֹ לְעֲזַרְתֵּי הַקִּדָּשׁ.

^כ עם ישראל יודעים שיסוד כל העולם הוא בית המקדש, וכל הגוים ומלכיהם טפלים בלבד, ומושפעים מבית המקדש, וכל קיומם הוא רק לנסיון עד בא גואל.

אלכסנדרוס מוקדון שמלך לפני אנטיוכוס בא להילחם על ירושלים, וכשראה את הכהן גדול ירד ממרכבתו והשתחוה לו ולפליאת עבדיו אמר: דמותו של זה נוצחת לפני במלחמה, כלומר כל הצלחותיי בעולם מגיעים מתפילתו ועבודת הכהן גדול בבית ה'. ונתן מתנות לבית ה'. ממשכוכו אנטיוכוס לעומתו כפר בזה, והאמין שכל הצלחותיו הם פרי תרבות, ולא בהשגחה מלעילא. והחליט בכוח לנסות להחריב כל זיק של קדושה מעם ישראל, בכדי שהוא יהיה במרכז העולם, הוא הבין שכל גבורתו כאין כל עוד שלא כבש את עם ישראל. והוא ניסה דווקא לטמא את עם ישראל, והואיל וכן כל ניצחון המלחמה הוא בעבודה, במנורה ובמה שמסמלת, שהיא התורה שבעל פה.

וְרוּחַ ד' לְבַשָּׂה אֶת יוֹחָנָן בֶּן מֵתֵתִיָּהוּ וַיִּקְנֵא קִנְיָת ד' צְבָאוֹת וַיַּחְמַל עַל עַם הַקֹּדֶשׁ שֶׁהָ פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדֵי נֶקֶם לְנֶקֶם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַיּוֹנִיִּים. וַיַּעַץ בְּלִבּוֹ וַיַּעַשׂ לוֹ חֶרֶב קִטְנָה וַיַּחְגֹּר אוֹתוֹ תַּחַת מְעִילוֹ וַיֵּצֵא אֶל רְחוֹב הָעִיר וַיָּבֹאוּ עַד לְפָנָי שֶׁעַר הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשׁוֹעָרִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲנִי יוֹחָנָן בֶּן מֵתֵתִיָּהוּ הַנְּנִי בָּא לְפָנָי אֲדוֹנֵיכֶם, וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ לְמֶלֶךְ הִנֵּה יוֹחָנָן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד בַּחֲצַר, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא, וַיָּבֹאוּ.

וַיֹּאמֶר לוֹ נִקְנוֹר מִדוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ וְאֵינְךָ חָפֵץ בְּשָׁלוֹם מְלַכּוּתוֹ הֲלֹא יִדְעָתֶם אִם לֹא שְׂמַעְתֶּם כִּי יֵשׁ לְאֵל יְדֵי בְּכַח גְּבוּרַת חִילוֹתַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע עַד בְּלִתֵּי הַשָּׂאִיר לָכֶם שְׂרִיד וּפְלִיט כִּי עָתָה גַם אוֹתְךָ הִרְגָתִי וְאוֹתָם שָׂרַפְתִּי כִּקֵּשׁ אֲשֶׁר תִּרְדָּפְנוּ רוּחַ וּמִי בְּכָל אֱלֹקֵי הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִצִּילוּ אֶת אֲרָצָם מִיָּדִי כִּי יֵצִיל ד' אֶת יְרוּשָׁלַיִם מִיָּדִי.

וַיַּעַן יוֹחָנָן אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: עָתָה בָּאתִי אֵלֶיךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּחֲפֹץ אַעֲשֶׂה לֹא נִסּוֹר מִמִּצְוֹתֶיךָ יָמִין וּשְׂמָאל. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: בְּמָה יִנְדַע אִפּוּא כִּי אַתָּה סָר אֶל מִשְׁמַעְתִּי? הֲלֹא כַּאֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֶׂה אֶת חֲטָאתְךָ וְאֵת עוֹלָתְךָ בְּחֻלְבֵי וְדָם הַחֲזִיר הַזֶּה וְתִלְבַּשׁ בְּגָדֵי מְלַכּוּת אֲשֶׁר לְבַשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְתִרְכַּב עַל מִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לִי וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתָר מְלַכּוּת בְּרֹאשְׁךָ. וַיֹּאמֶר יוֹחָנָן אֲנִכִּי אַעֲשֶׂה כְּדַבְּרְךָ כַּאֲשֶׁר אֲדוֹנָי מִצְוָה רַק אֵין כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵן אֲזַבַּח אֶת תּוֹעֵבַת ד' עַל הַמִּזְבֵּחַ לְעִינֵיהֶם וְלֹא יִסְקִלוּנִי?! אַךְ בְּזֹאת יֵאוֹת לִי לַעֲשׂוֹת כְּדַבְּרְךָ בְּהוֹצִיאָךְ כָּל אִישׁ מִלִּפְנֵיךָ וְאֲנִי וְאֵתָה וְאֵין זוֹלָתְךָ וְאֵז אַעֲשֶׂה כְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ פֶּן יוֹדִיעוּן הַדְּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא לֵאמֹר הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלַי וְלֹא עֵמֵד אִישׁ אִתּוֹ מִכָּל הַנְּצָבִים עָלָיו.

וַיְהִי בְּלִכְתֶּם וַיִּתְפַּלֵּל יוֹחָנָן לְפָנֵי ד' וַיֹּאמֶר: ד' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב הַפְּרוּבִים אַתָּה אֱלֹקִים לְבַדְּךָ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ.... הִטָּה ד' אֲזַנְךָ.... וּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי אֲנִטְיוֹכּוֹס אֲשֶׁר שָׁלַחוּ לְחַרֵּף מַעֲרֻכוֹת אֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם אֲמַנָּם ד' הֲחַרִּיבוּ מְלָכֵי אֲשׁוּר אֶת הַגּוֹיִים וְאֵת אֲרָצָם וְנָתַנוּ אֶת אֱלֹקֵיהֶם בְּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹקִים הֵמָּה כִּי מַעֲשֶׂה יְדֵי אָדָם עַץ וְאָבֶן וַיִּאֲבָדָם, וְעָתָה ד' אֱלֹקֵינוּ הוֹשִׁיעֵנִי נָא מִיָּדוֹ פֶּן יִלְךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר בֵּית דָּגוֹן אֱלֹהָיו לֵאמֹר אֱלֹהֵי נָתַן לִי אֶת הַחִיל הַזֶּה.

וככלות עתירתו חזק ואמץ לבבו ויאמר: ד' אלקים זכרני וחזקני אף הפעם ואנקמה נקמת בני ישראל. ויקרב יוחנן אליו ויתקע החרב בלבו ויהי כאשר פרע שם נפל שדוד את פני הקדש, ויהי אף יצא יצא יוחנן מאת פני הקדש, ויריע בתרועה גדולה ויערף מלחמה בעמים ויהרג בהם הרג רב שבע אף ושבע מאות ושנים ושבעים מבלעדי עם אשר נהרגו איש בחרב רעהו:

פָּרָק ב' מְלַחֲמָתוֹ הָרְאוּשׁוֹנָה שֶׁל בְּגָרִים

ויהי כאשר שמע אנטיוכוס כי נהרג משנהו נקנור ויצר לו מאד.

וישלח ויקרא לכל שריו ועבדיו וגם למשנהו הגדול ויאמר אליהם האם בגוי הזה לא תתנכם נפשי אשר השחיתו וחבלו חילותי ויבאו שרי ומחנותי, ועתה מה אנו מחשים הבה נא ונבוא עליהם לבטל את השבת וחדש ומילה, ומי אלקיהם אשר יציל אותם מידי.

וישלח לבגרים בחיל גדול ועם רב ויבוא לירושלים ויצר עליה, וימרו את אלקים עליון ויכעיסוהו בבמותם ובפסיליהם וקנאוהו במזבח אלקים, ויעבירו קול במחנה מטעם המלך לאמור כל איש אשר ישמר שבתות ה' וחדש ומילה יומת.

מילה

ורבים מבני ישראל בימים ההם מסרו נפשם בעבור כבוד המקום ברוך הוא ולא בטלו ברית אבותם.

ואשה אחת מבני הלויים מלתה את בנה לשמונה ימים בתפים ומחולות, והיא עלתה על חומת ירושלים ובנה חתן דמים מהול בידה ותען ותאמר לפני ה': כל זאת באתנו ולא שכחנו ולא שקרנו בבריתך. לא נסוג אחר לבנו ותט אשרינו מני ארחה (תהלים מד, ט), והשליכה עצמה מעל החומה וימותו שניהם. וכמוהו עשו רבים מבני ישראל ולא שנו ברית אבותם, ואת קדוש ישראל יעריצו.

וכיון שראו חכמי ישראל כה, עמדו והתקינו להם סימנים: שפל מי שנוכד לו זכר שיהא מדליק נרות חדשים על פתח אותה חצר ביום השמיני, וכיון שעוברין ישראל ורואים נרות

דולקים היו מבינים שמילה לשם, והיו נכנסין ומוהלין אותו ויוצאין, ולא היה אדם מרגיש בדבר.

שבת

וקהל קדושים אמרו איש אל רעהו הנה דבר המלך בחמה שפוכה לבטל ממנו את השבת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וכתוב בתורתינו ששבת ימים תעבד וביום השביעי תשבת הלא טוב לחסות בה' ונשבת את שבתנו, אם יחיונו ונחיה ואם ימיתנו ומתנו, ויעצו לשבת במערה אחת הם נשיהם וטפם, ויאמרו למלך לאמור הנה אנשים באו הנה במערה לשבת את שבתותם, וישלח המלך את חילותיו חלוצים לצבא ויספו על פי המערה, ויקראו אותם אליהם בדבר המלך לאמור: מדוע מריתם את דת המלך ועתה באו הנה וסרו נא אל משמעתו של מלך והצלתם את נפשותיכם ממות, ויענו כל העם יחדיו ויאמרו: אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז) אשר צונו על הר סיני ששבת ימים תעבד וביום השביעי תשבת (שמות לד, כא) הלא טוב לנו מות ביד ה' פה ולא נחיל את יום השבת חס ושלום.

וכאשר ראו כל אנשי הצבא כי לא אבו הלך בדתי מלכיהם ויביאו עצים וישרפו על פי המערה וימיתו לפני ה' כאלף איש ואשה.

ויהי כשמע יוחנן בן מתתיהו את כל זאת אזרו חיל בגבורתם ובעזרם ומגנם אביהם שבשמים אשר בטחו בו וילחמו בעמים² והרגו הרג רב אין חקר ואין מספר לא נשאר בהם עד אחד, אפס בגרס אשר נס אל אנטוכיא אל המלך ועמו אנשים פליטי חרב מכים ומענים.¹

² מדוע הכהנים יצאו להלחם, ולא הסתפקו בעבודה ובתפילה? אלא שכאשר הצדיקים ראו שהגיע מצב שאפילו במערות כבר לא נותנים לשמור שבת, עד ששרפו יחד אלף איש ואשה, הבינו שחייבים לצאת נגדם במלחמה ממש. ולמרות שבדרך הטבע לא היו כל סיכויים שיצליחו, שהרי היו מעטים נגד צבא חזק בלתי מנוצח, שאפילו אם יהדפו אותו יביאו תגבורת מכל העולם, הרי זה דבר בלתי הגיוני בעליל ולא נראה בגדר השתדלות שמנין אנשים עם מקלות יצאו להילחם נגד הצבא המשוכלל ביותר בעולם. אם היה היום כזה דבר, טנק אחד היה מיישר את השטח, והמדובר היה במלחמות חזיתיות פנים מול פנים, אך ה' היה בעזרנו שניצחנו והרגנו את כולם, הם נכנעו והסתתרו כל עוד שהבינו שזהו רצון ה' אולם משהבינו שרצון הש"ת בגבורה דווקא להשיב מלחמה ולה' הישועה, קמו ולחמו והצליחו.

גזירות מלכות יון

מה תיקנו כנגדן כשנגאלו	כיצד התמודדו עם הגזירה	גזירות מלכות יון
	מסרו נפשם ונחבאו והרגום ואז יצא יוחנן להלחם	שבת
כשנצחו פרסמו חנו - כה' שיש בידם חשבון בצנעה.		חודש
	הודיעו ע"י הדלקת נרות	מילה
	עסקו בצנעה	שלא יעסקו בתורה
תקנו הלל לשמי שמונת ימי חנוכה		שלא יזכירו שמו של הקב"ה
		תמיד של שחר
	הסתירו את החתונות והיו מודיעים ע"י ריחיים	שלא יכתבו כתובה לנשותיהם
	בתו של חשמונאי ואחיה הרגוהו	שכל בתולה תבעל להגמון תחילה
נעשה נס מהפך שנשתייר בטהרה 7 בני חשמונאי העבירום מן העולם		ביטול הדלקת 7 נרות המנורה
שמונת ימי חנוכה		ביטול שמונת ימי חג הסוכות
אפשר שנרות על פתחי הבתים	עקרו הדלתות	לכתוב על בריח הדלת אין לנו..
	מכרו ושחטו שוריהם	כתבו לכם על קרן השור
	נעשו להם מעיינות בבתיהם	שלא יטבלו במקוה
תיקנו כנגדן 13 השתחואות [להוסיף כניעה לה']		פרצו 13 פרצות בהיכל [למרוד בה']

¹ נתאר לעצמנו, אנטיוכוס שאל אותו: היכן הצבא? ענה נותרו שם. שאל אנטיוכוס ומי מפקד עליהם, וענה לא נשאר על מי לפקד... היהודים הרגו את כולם, בקושי רב אני הצלחתי להמלט.

פָּרָק ג' גִּזְרוֹת אֲנִטְיוֹכּוֹס

גִּזְרוֹת שׁוֹנוֹת גִּזְרוֹ הַיּוֹנִים, וְלַעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ דַרְכִּים לְהִתְמוֹדֵד עִם כָּל
גִּזְרָה בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ.

דוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עוֹמֶדֶת, וְהַפְתִּיב וְהָאָרֶץ כְּבָגֵד תִּבְלָה? אֵלֶּא אֵלֶּוּ יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּקְרָאוּ אֶרֶץ שְׁנַאֲמַר כִּי תֵהִיו אַתֶּם אֶרֶץ חֶפְץ. דוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא אֵלֶּוּ אַמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁבְכָל דוֹר
וְדָר יוֹעֲצִים עַל יִשְׂרָאֵל לְאַבְדֵם וְהַקְבֵּ"ה מְצִילֵנוּ מִיָּדָם שְׁנַאֲמַר עִמּוֹ אֲנִכִּי בְצָרָה אַחֲלָצְהוּ
וְאַכְבְּדֵהוּ (תהלים צא, טו).

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּא וּרְאָה כִּפְמָה חֲבִיבִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁלְעוֹלָם מְקַדִּים לָהֶם רְפוּאָה
לְמַכָּה שְׁנַאֲמַר בְּרַפְאֵי לְיִשְׂרָאֵל.

הַזְכָּרַת שֵׁם ה'

בֶּא יוֹן הַרְשָׁעָה וְגִזְרוֹ וְחִשְׁכוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ שֶׁכָּל מִי שֶׁמְזַכֵּיר שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, יִדְקַר בְּחָרֵב, וְהַרְבֵּה מִיִּשְׂרָאֵל נִהְפְכוּ לְמִינּוֹת.

[בְּאוּר: יֵלֵד יְהוּדֵי מְזַכֵּיר כָּל הַזְּמַן שֶׁם שְׁמִים, מִתְעוֹרֵר בְּבִקְרָ - מוֹדָה אֲנִי, וּמְבָרֵךְ עַל כָּל
דָּבָר בְּכוֹנֵה, לִפְנֵי וְאַחֲרֵי כָּל אֲכִילָה בְּרִכּוֹת, שְׁלוֹשׁ תְּפִלוֹת, לִפְנֵי שֶׁהוֹלֵךְ לִישׁוֹן קוֹרָא קְרִיאַת
שְׁמֵעַ שֶׁה' יִשְׁמַר עָלָיו. וּבְכָלל אִיזוֹ זְכוּת וְשְׁלוּהָ יֵשׁ בְּחַיִּים כְּשֶׁמְזַכֵּיר עַל הַכֹּל שֶׁם שְׁמִים בְּרוּךְ ה',
בְּעִזְרַת ה', אִם יִרְצֶה ה', בִּס"ד, וְעַל כָּל אֵלֶּוּ גִזְרוֹ הַיּוֹנִים בְּכַדִּי שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁוּ שֶׁה' מְנַהֵיג אֶת
הָעוֹלָם.]

מִלְחָמָה בְּקִדְשֵׁת הָעֵבוֹדָה

וְהָיָה שֶׁם מִשְׁמַד אֶחָד בְּלִיעַל תִּתְנִי בֵּן פַּחַת שְׁמוֹ, שֶׁהָיָה יוֹעֵץ עֲצוֹת רַעוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וְאָמַר
שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיִּקְרִיבוּ קִרְבָּן שֶׁל שַׁחַר וְשֶׁל בֵּין הָעֵרֵבִים אֵינָם נוֹפְלִים בְּיַדְכֶם, - עֲמָדוֹ וּבִטְלוּהוּ.

מלחמה בקדשת הבית

וחזר עוד אותו בליעל ואמר אלקיהם שונא זמה, אם תוכלו להכשילם בזנות תמשלו עליהם - עמדו וגזרו שכל מי שיכתב כתבה לאשתו יקרעו אצבעותיו.

מלחמה בהדלקת המנורה בטרה

חזר ואמר מצוה אחת יש להם שאם לא יעשו אותה יאבדו מן העולם וזו הדלקת נר בבית המקדש, שנאמר להעלות נר תמיד וכתב עליו תן חלק לשבעה וגם לשמונה (קהלת יא, ב), תן חלק לשבעה שכל מי שיש לו חלק בשבע נרות שהן מאירות תמיד בבית המקדש וגם לשמונה ימי החג אין בריה יכולה להם. - עמדו וטמאו כל השמנים בבית המקדש ולא נשתיר כי אם פה שמן שלא היו יודעים שהיה מנח תחת המזבח ונעשה נס והדליקו מאותו פה קטן שמונה ימים.

ועמד הקדוש ברוך הוא וקבע להם שמונה ימי חנכה שלא היה מועד עד עכשו. אמר הקדוש ברוך הוא חשבתם לעקור שבעת הנרות ושמונה ימי החג הנני מביא עליכם שמונה ימים ושבע בני חשמונאי שטמאבים אתכם מן העולם.

אתם אמרתם שכל מי שיזכיר שמי ידקר בחרב, אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנכה. ועליהם אמר דוד למנצח על השמינית.

תורה

תנו רבנן בימי מלכות יון הרשע גזרו שמד על ישראל שלא יעסקו בתורה.

מה עשו ישראל? היו עוסקין בצנעה. [מדרש מעשה חנכה ויהודית]

דלתות

כתיב [ירמיה נ' לג] כה אמר ה' צבאות עשוקים בני ישראל ובני יהודה וגו' וכתיב גאלם חזק יהוה צבאות שמו ריב ריב את ריבם למען הרגיע את הארץ והרגיזו לישיבי בכל. אמרו בימי היונים נתחייב מקרא זה שהערימו סוד על ישראל אמרו בואו ונחדש עליהם גזרות עד שיבעטו באלקיהם ויאמינו בע"ז שלנו.

יב

עָמְדוּ וּגְזָרוּ כָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשֶׂה לוֹ בְּרִיחַ אוֹ מִסְגּוֹר לְפִתְחוֹ יִדְקַר בְּחֶרֶב, וְכָל כֹּף לְמַה כְּדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה כְּבוֹד וְלֹא רְשׁוּת, שְׁכָל בֵּית שְׂאִין לוֹ דְלֵת אִין לוֹ כְּבוֹד וְלֹא צְנִיעוּת וְכָל הַרוּצָה לְכַנֵּס נְכֻסִים בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה.

תְּנוּ רַבְּנָן בִּימֵי מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה גְזָרוּ עַל יִשְׂרָאֵל שְׁכָל מִי שֵׁישׁ לוֹ בְּרִיחַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יִחְקוֹק עָלָיו שְׂאִין לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל [הַפְּנֹנָה לְיִשְׂרָאֵל] חֶלֶק וְנַחֲלָה בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל מִיַּד הֶלְכוּ יִשְׂרָאֵל וְעָקְרוּ בְּרִיחִים שְׁבַבְתִּיהֶם. וְלֹא הָיוּ יְכוּלִין לֹא לֶאֱכֹל וְלֹא לְשָׁתוֹת, בְּשָׁבִיל גְּנָבִין וְלִסְטִין וּפְרִיצֵי יוֹנִים,⁷ וְלֹא רוֹאִין שִׁינָה בְּעִינֵיהֶם לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, וְנִתְקַיְּמוּ עֲלֵיהֶם מִקְרָא שְׁפָתוֹב וּפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֵם. אָמְרוּ לְפָנָי הַקָּב"ה רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם כַּמָּה אָנוּ יְכוּלִים לְסַבֵּל? אָמַר לָהֶם בְּעוֹן מִזְזָה, אֲלֵא אֵף עַל פִּי כֵן רִוְחָה תִמְצָא בַּגְּזָרָה זֶה וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִין בְּלֹא דְלֵתוֹת, [וְאִין לָךְ דְּבַר מַעֲבִיר רְעוֹת כְּדֵלֵת {כְּלוֹמַר שְׂאִין דֵּלֵת} שְׁנֶאֱמַר לָךְ עַמִּי בֹא בְּחַדְרֵיךָ וּגו'] וְעָמְדוּ בַּגְּזָרָה זֶה שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

אִין לָנוּ חֶלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל

כִּינן שְׂרָאוּ יוֹנִים שְׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בַּגְּזָרָה וְלֹא נִכְשַׁל אֶחָד מֵהֶם בְּשׁוּם דְּבַר רַע, עָמְדוּ וּגְזָרוּ עֲלֵיהֶם גְּזָרָה אַחֲרָת. וְהַעֲבִירוּ קוֹל: כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁישׁ לוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׁה יִחְקוֹק עַל קַרְנָיו שְׂאִין לוֹ חֶלֶק בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָל כֹּף לְמַה כְּדֵי שְׁלֵא יֵאָכְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּשׂוֹר וְלֹא חֶלֶב וְלֹא גִבְיָנָה, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם חֲרִישָׁה. אָמְרוּ יוֹדְעִים אָנוּ שְׂאִין יְכוּלִין לַעֲמוֹד בַּגְּזָרָה זֶה, כִּינן שְׁשִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל כֹּף נְצַטְעָרוּ צַעַר גְּדוֹל אָמְרוּ חֵס וְשְׁלוֹם שְׁנִכְפָּר בְּאַלְקֵינוּ, עָמְדוּ וּמְכָרוּ בְּהֶמְתָּן בֵּין טְהוֹרָה בֵּין

⁷ זהו דבר בלתי ניתן לתיאור שאין לאדם פרטיות, לדוגמה לא היה לילדים מיטה, ואפילו לא מגירה לביגוד אם ילד שמר איזו מציאה נחמדה או דבר מתיקה במגירה שלו, באו ילדי היוונים ונטלו הכל. ומה הילדים אז היו מסתירים? ספרים ללימוד התורה הקדושה בסתר.

⁸ שמירה על פתח הבית היהודי: כשלא היתה דלת חדרו מבחוץ קור רוח וגשם, אולם עם זה חדרה גם קרירות ורוח מהרחוב מה שבדרך כלל תפקיד הדלת של הבית לשמור מרוח הרחוב. וכן גם לא יכלו לקיים מצוות שהרי היוונים אסרו לקיים מצוות וכשעקרו את דלתותיהם לא יכלו להסתתר. וכשנצחום קבעו להניח את המנורה על פתח ביתו, לשמור על הבית שלא יכנסו רוחות מחוץ לתוך הבית, ושיקיימו בבית מצוות.

טמאה. והיו ישראל מהלכין ברגלים ועליהם נתקיים ראיתי עבדים על סוסים וגו'.¹ אמר להם הקדוש ברוך הוא בעוון שמנעתם עצמכם מעלות בשלוש רגלים לירושלים ולהקריב קרבנות ולתן מתנות כהנה, לכן נתקיים עליכם שורה טוביח לעיניך.

אלא אף על פי כן רוחה תמצאו בגזרה זו, והיו הצביים והאילים וכל מיני עופות טהורים באים ונכנסים לבתיהם של ישראל, לפי שהיו בלא דלתות ובאין ישראל ותופסין אותן ושוחטין ואוכלין בשר ונותנין שבח להקב"ה ואמרו ברוך הוא שהפך עצת אויבנו לטובה, שאלו היו דלתות לבתים היאך היתה כל צידה נכנסת אצלנו. השיבם הקב"ה אתם חסותם על כבודי ולא כפרתם בי אף אני זמנתי לכם צידה.

מעניי הישועה

בזמן בית המקדש היו חביבים להקפיד לטבל ולהטהר, סגרו היונים הרשעים את כל המרחצאות, והודיעו שיהרגו כל מי שילך למעין לטבל. כיצד יכלו היהודים לעמוד בגזרה נוראה זו? ה' ברא לכל אחד מעין נובע מים חיים, בכל בית, נס בכל בית. "אמר להם הקב"ה אני אטהר אתכם" ופתח לכל אחד ואחד מהן מעין בתוך ביתו, ונתקיים עליהם מקרא זה ושאתם מים בששון ממעניי הישועה (ישעיהו יב, ג), ונתקיים עליהם עוד מקרא זה אם רחץ ה' את צאת בנות ציון (ישעיהו ד, ד).

פרק ד' בְּנֵי שֵׁל חֲשֵׁמוֹנָאִי

כיון שראו יונים שאין ישראל מרגישים בגזרותיהם עמדו וגזרו עליהם גזרה מרה ועכזרה, שלא תפנס כלה בלילה הראשון מחפתה אלא אצל ההגמון שבמקום ההוא.

כיון ששמעו ישראל כה רפו ידיהם ותשש כחם ונמנעו מלארס, והיו בנות ישראל בוגרות ומזקינות כשהן בתולות, ונתקיים עליהם בתולתיה נוגות והיא מר לה, והיו יונים מתעללים בבתולות ישראל, ונהגו בדבר הזה שלש שנים ושמונה חדשים.

¹ היוונים גזרו כתבו לכם על קרן השור שאין חלק באלוקי ישראל. מה רצו בגזירה זו. והביאור הוא שבזמן שהוא בשור עבדו לפרנסתם, אז ברובם היו עובדי שדות, והשור היה חורש ודש. ובזה שכותבים על השור מעידים שפרנסתם אינה מהקב"ה ח"ו, אולם היהודים עמדו בנסיון ומכרו את השוורים.

עם ישראל המשיכו להתחתן מבלי שהיונים ישמעו על כך: התקינו [עם ישראל] כל מי שרוצה לכנוס את אשתו שהיא טוחן במגרוסות על הגגות של אותה חצר. וכיון שהיו שומעין קול המגרוסות היו יודעים שפלה יש שם, והיו נכנסין בחשאי ומברכין את החתן ואת הפלה ויוצאין. ועשה הקב"ה נס ולא נטמאת אחת מבנות ישראל.

עד שבאת בתו של חשמונאי להנשא, ולא יכלו להסתירה מפני שהיה אביה חשוב למלכות, וכיון שהרגיש המלך שלח ההגמון להביא אותה. ואביה וכל זקני ישראל יושבין על השלחן. וכיון ששמעה ששלח המלך בשבילה. הרהרה בדעתה ואמרה, אם אני הולכת עכשו אצל אותו ערל יפגם אותי, ותאמרו בנות ישראל וכי אנחנו טובות מבת כהן גדול שפגם אותה ההגמון, ונמצא שם שמים מתחלל על ידי. מוטב לי למות ואל יתחלל שם שמים על ידי. מה עשיתה, הפשיטה בגדי תכשיטיה ולבשה סמרטוטים, ונטלה כוס וקיתון של יין בידה, והיתה משקה לבני המסכה [יש נוסחאות אחרות במדרשים, והעדפנו להעתיק בנוסח זה]. מיד הרימה קולה בכייה, ואמרה להן, אי צדיקים בני צדיקים חסידים בני חסידים, אתם מתביישין ממני מפני שלבשתי סמרטוטים ואין אתם מתביישין מהקדוש ברוך הוא, שאתם רוצים למסר אותי ביד ערל וטמא לטמא אותי.

הלא יש לכם ללמד משמעון ולוי אחי דינה שלא היו אלא שנים וקנאו לאחותם והרגו כרף כשכם ומסרו נפשם על יחוד של מקום ועזרם ה' ולא הכלימם, ואתם חמשה אחים יהודה יוחנן יונתן שמעון ואלעזר, ופרחי כהונה יותר ממאתים בחור, שימו בטחונכם על המקום והוא יעזר אתכם שנאמר כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט (ש"א י"ד)

מיד יהודה וחבריו יעצו עצות טובות. מה עשו הביאו הדס וכל מיני עצי בשמים, ועשו חפות חפות מביתו של חשמונאי עד ביתו של אותו רשע.

הלבישו הנערה בלבוש מלכות ועשו חפה של הדס מבית חשמונאי עד ביתו של הגמון ובאין כל בעלי גבל וכנור ובעלי זמר והיו מזמרים ומרקדים עד שבאו לבית ההגמון, כיון ששמע ההגמון כך אמר לשריו ועבדיו ראו אותם שהם מגדולי ישראל מזרע אהרן הכהן כמה הם שמחים לעשות רצוני ראויים הם לכבוד גדול, וצוה להוציא חוץ שריו ועבדיו.

וּכְיוֹן שְׂרָאָה הָרָשָׁע כָּל הַכְּבוֹד שֶׁעָשׂוּ לוֹ אָמַר לְאַנְשֵׁי הַלְלוּ גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל הֵם וְנִכְנְסוּ שְׂמַחִין בְּדַת שְׁלִי, וְרֵאוּי לַעֲשׂוֹת לָהֶן כְּבוֹד מִיַּד צוּה וְהוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעַלְיוֹ וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר עִמּוֹ אֶלָּא יְהוּדָה וְחַבְרִיו.

וּשְׁלַף יְהוּדָה אֶת חֲרָבוֹ וְהִסִּיר אֶת רֹאשׁוֹ וְהִשְׁלִיכוֹ אוֹתָהּ תוֹף מַחְנֶה הַיּוֹנִים וּכְשָׂרָאוּ כֵּן כִּי נָפַל מִלְּפָם בְּרָחוּ וַיִּצְאוּ, וַיִּצֵּא יְהוּדָה וְחַבְרִיו וַרְדָּפוּ אַחֲרֵיהֶם [וּבְזָזוּ כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהָרְגוּ שָׂרֵיו וְעַבְדָּיו, וַדְּרִסוּ הַיּוֹנִים וְהָרְגוּ מֵהֶם תְּלֵי תְּלִים] עַד גְּמִירָא חוּץ מֵעַקֵּר הַמְּלָכוֹת.

וּשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ פְעִיר הָיוּ בְּרֵתָת וּבְרַעַד בְּשִׁבִיל אוֹתָם בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל. יִצְאָה בַת קוֹל וְאָמְרָה "נִצְחוּ טוֹלְא דְאָזְלוֹ לְמַעַבְד קַרְבָּא בְּאַנְטוֹכְיָא" [נִצְחוּ הַצְּעִירִים שֶׁהָלְכוּ לַעֲשׂוֹת מַלְחָמָה בְּאַנְטוֹכְיָא].

וְחִזְרוּ אוֹתָן בְּחוּרִים וְסָגְרוּ הַשְּׁעָרִים וְעָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה וּבַגְּמִילוֹת חֲסִדִים.

פָּרָק ה' מְלַחְמָתוֹ הַשְּׁנִיָּה שֶׁל בְּגָרִים

וַיַּעַן בְּגָרִים וַיֹּאמֶר אֶל אַנְטִיּוֹכוּס הַמֶּלֶךְ הֵן אֵתָהּ שָׂמַת טַעַם לְבַטֵּל מֵהֶם אֶת הַשְּׁבִיט חֲדָשׁ וּמִיָּלָה נָבַל תִּבַּל אֵתָהּ וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ אֲשֶׁר אִם יִלְכוּ כָּל הָעַמִּים וְכָל הַלְּשׁוֹנוֹת לֹא יוֹכְלוּ לַעֲמֹד בְּפָנֵי ה', בְּנֵי מַתְתִּיָּהוּ כִּהְיוּ גְדוֹל מֵאַרְיֹת גְּבָרוֹ וּמִנְשָׂרִים קִלּוֹ.

וַעֲתָה הַמֶּלֶךְ עֲצַתִּי תִיטֵב עָלֶיךָ וְלֹא תִלְחַם בְּמַתִּי מַעֲט פֶּן נִהְיֶה לְבוֹז וְקִלוֹן לְעֵינַי כָּל הָעַמִּים וּמְלָכֵי אֶרֶץ וְכָל לְאוּמִים, אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב וְנִשְׁלַח סְפָרִים בְּכָל מְדִינֹת מַלְכוּתְךָ וַיָּבֹאוּ כָּל שָׂרֵי עָם וְעַם וְלֹא יִשְׂאָר מֵהֶם עַד אֶחָד. וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדַבַּר בְּגָרִים וַיָּבֹאוּ מִכָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ שָׂרֵי עָם וְעַם אֲלָפִים וְרַבְּבוֹת חִילוֹת חְלוּצֵי צָבָא, וְכֹאשֶׁר רָאָה בְּגָרִים כִּי כְּפִיר מִצְאָה יָדָיו וְחִילִים יִגְבֵּר וְרַב מֵאֵד מַחְנֶהוּ אִין חֲקֵר וְאִין מִסְפָּר קָם שְׁנִית וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַיִם¹ וַיִּצַּר עָלֶיָּהּ הוּא

¹ בגרים בא אחוז בטירוף נקם, כחית טרף מסוכנת. הוא גם היה ממולח יותר וידע היטב את אשר רוצה לעשות. להודיע קבל עולם ומלואו אם יוון מושלים על כל העולם אז כל העולם עומד נגד החשמונאים. לומר לקבוצת החשמונאים מה אתם חושבים שבאמת תהפכו את כל העולם? עשיתם מרד, חשבתם שאנטיוכוס הוא צחוק, כעת בא סופכם, להתייוון או למות. ה' במלחמה כזו במים לא יתערב כמו שהבטיח במבול. מה עוד יש, אש? אנחנו חסיני אש. ואם יביא עלינו חיות זה רק יהיה מזון לפילים האבירים שלנו שאין כמותם בכל העולם.

החל לחרף מערכות אלקים חיים ומלך עולם, ובקע החומה וינתק וישבר במקדש י"ג פרצות, ויחשב בלבו לאמור הפעם הזאת לא יוכלו לי כי רב חילי וכי פביר מצאה ידי.

אמר רבי יצחק בר נחמני אלהי וס' רבוא גיסות באו עם בגריס הרשע ואמר לישראל שוטים אתם שתעשו מלחמה עם חילים שאין להם שיעור.

אם תאמרו אלקיכם יביא מבול כבר נשבע שלא יביא מבול לעולם.

ואם גבראל יעמוד בנו לשרף אותנו כמה שנעשה לסנחריב הרי אנו סכים עצמנו בחמור חסין מאש ולא יגעו בנו.

נשאו ישראל עיניהם למרום ואמרו לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד שלא יתבזה בגויים ח"ו עכשו אמרו אין לאלקיכם עצה אחרת וכך כתיב גדול העצה ורב העלילה. אמר הקדוש ברוך הוא חייכם מחשבותי גדולה משלכם, כי לא יטש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב.

אמר רבי יצחק ששים רבוא אלהי גיסות הוון וכל אחד מהם היה לו אלהי איש תחתיוⁿ שבאו עם גליסקס הרשע להלחם עם בית חשמונאי והיה אומר אותו הרשע מה לנו לירא? הם שנים עשר פנגד חיל גדול! שמא תאמר אלקיהם יוציא כוכבים ממסילות ויעשה מלחמה עמנו ושודדים אותנו פדרך שעשה עם סיסרא, הרינו סכין עצמנו בדם חזיר ובש"ז של סוס שאין נוגעים אותנו.

ואם תאמרו יביא מבול, כבר נשבע בשמו הגדול שלא יביא מבול לעולם.

אם תאמרו ישלח נחשים ועקרבים ודבים פדרך שעשה בנותים, הרי אנו רוכבים על פילים שאין חיות נוגעות בהם.

והיו ישראל עומדים בתפלה ואמרו רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא עמדנו להלחם פנגדם אלא בעבור שמך הגדול שלא יתבזה בגויים, ואם אינך עושה נס על ידינו יאמרו אין לו עצה, וכתיב פך גדול העצה ורב העלילה.

ⁿ שש מאות ואחד מליון חיילים נגד שנים עשר זה הפשט "רבים ביד מעטים". למעלה מארבעים מליון [40,000,000] מול כל חשמונאי. חשוב לתאר כיצד החסידים שהשתתפו במלחמה הראשונה, לא ראו סיכוי לנצח והתחבאו, אך החשמונאים בטחו בשם ה', וה' צוה על שרי האומות בשמים שהם יהרגו את עמיהם.

באותה שעה היו ישראל מצפים להרי מזרח אולי יבוא להם גויים פרסיים לעזרם, ואז חרה לו למתתיהו כהן גדול ואמר לו לחשמונאי ולא כתיב כה אמר ה' ארוך הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן ה' יסור לבו וברוך הגבר אשר יבטח בד' וגו'^ט אמר לו יפה אמרת אני ושבעת בני ואתה ושלושה בניך הם שנים עשר פנגד שנים עשר שבטי קה עדות לישראל^י מבטח אני בהקב"ה שיעשו לנו נסים ונפלאות, ויצומו, וילבשו שק ואפר, לבקש רחמים מלפני אלקי השמים - עזרם ומגנם של ישראל.

וככלות הלהפלה קמו מפרע על ברפם לפני ה'. עצמו עשתונותם [פרוש התחזקו מאד] מנשרים קלו מאריות גברו וילחמו בעמים ויהרגו בהם הרג רב.

מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר שתקו בני, התיצבו וראו נקמת ה' אשר יעשה בגויים, והביא כל השרים (שרי מעלה) של שבעים אמות ואמר להם כל אחד מכם יהרג את שלו מן החיל של אותו רשע, ואם ינוס אחד מהם הרי נפשו תחת נפשו, שנאמר והיה ביום ההוא יפקד ה' על צבא המרום במרום וגו'. מיד ירדו לארץ וכל יוני שהיה חץ על קשתו לזרק בישראל היה המלאך מחזירו ונועץ בלבם, שנאמר קשת גברים חתים וגם - חרפם תבוא בלבם והיו בני חשמונאי רואין זה את זה^{יא} ואמרו ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.^{יב}

^ט ישראל ציפו לישועת ה' שיבא איזה חיל לעזרם, בכדי לאזן ולו במעט את הפערים שלא יהיו עשרות מליונים נגד כל אחד, והיה להם סיבה טבעית לצפות לעזרה מהמדינות המתנגדות לכיבוש, חרה לו הדבר למתתיהו: הרי נאמר על זה 'ארוך!' זו כפירה! הרי לה' הישועה !!! העולם שואלים מדוע הנס של חנוכה הונצח על נס השמן ולא על נסי המלחמה הנוראים. והתירוץ שבמלחמה אמנם היו ניסים גלויים, אולם אחר כמה דורות יוכלו להתווכח על כך, [ואולי אפילו לפתוח קבוצת בריונים נבובי דעת שתקרא על שם המכבים הקדושים] אולם על נס השמן לא ניתן להתווכח שהוא נס גלוי היפך הטבע.

^י וצ"ע היכן היו עוד מאתיים חסידים מהמלחמה הראשונה, ויתכן שבמלחמה זו נרתעו לגשת בעצמם להילחם, בדוק ביוסיפון.

^{יא} פירוש הם ראו את המלאכים שבאים לעוזרם [יש שפירש נוסעים לפניהם בסוסי אש].

^{יב} הניסים גרמו לחיזוק האמונה וזה גרם לחיזוק העבודה: בנוסח על הניסים יש לבאר כפי שאכן נראה מהנוסח שכל המגמה היתה הכנה לשלב הגמר שהוא אחר כך באו בניך וכו'. והביאור שכל עוד סמכו ישראל על משהו גשמי בעולם, הדלקת הנרות תהיה בהתלהבות אבל זה לא הכל, ישנם גם עוד דברים בעולם, אולם כאשר עברו את האותות והמופתים של המלחמה,

יח

אמר רבי יצחק בר נחמני באותה שעה תפס הקב"ה שבועים שרים של מעלה משרי אמות העולם ורצע אותם במרצע של אש ואמר הרגו איש את קרובו ואם ימלט אחד מהם נפשכם תחת נפשו.

וכשהיו היונים מורים חצים וחרבות באו המלאכים ונעצו אותם בלכם של היונים, והתקים חרבם תבוא בלכם וקשתותם תשבירה. והיו בני חשמונאי רואים הנסים ואמרו ה' ילחם לנו.²¹

וכל מלך ומלך מהמלכים שנהרגו היו באים המלאכים ומבזבזים ממונו והטילו לבתיהם של ישראל שהם לא היו יכולים לטל את השלל מפני החללים, ואת חילותיהם מהם שרפו בני ישראל ומהם דקרו בחרב ומהם תלו על העץ ובגרים הרשע שרפו בני ישראל באש.

ואז אנטיוכוס המלך כאשר שמע אשר נהרג בגרים וכל שרי החיל אשר עמו וינס במדינת הים והיו כל מוצאינו אותו אל המקום אשר בא שמה מורדים בו וקוראים אותו הבורח.²²

ונוכחו שאין עוד מלבדו, כשראו בעיניהם כיצד כל חיילות העולם התמוגגו מול שערי ירושלים, ואת כל יתר נסי המלחמות. הגיעו למסקנה שאוי לו לנשען על טבע העולם כי כל מה שיש בעולם הוא רק בזכות עבודת המקום ית"ש ואם לאו אין לו קיום, גדול ככל שיהיה. - או אז "ואחר כן באו לדביר ביתך"... אז הם באו עם משמעות מיוחדת לעבודת דביר ה', ועבודה במסירות נפש, מבלי לצפות לכל דבר אחר בעולם. על ידי התעוררות זו תקנו את מה שנתרשלו בעבודה. [עייניו בב"ח] וזה תפקידנו בחנוכה, להתחזק בעבודה.

הגר"י ניימן בשיחותיו על חנוכה, ביאר את מאמרם "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" לפעמים אדם עלול להרגיש שמזונו מגיע טבעי ובקלות רבה ואינו נס, לכן אומר שאפילו מזונותיו של אדם הם קשים כקריעת ים סוף, כי כל הנהגת העולם היא רק בנסים.

²³ "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים". ש. כיצד באמת החלשים והמעטים ניצחו את הגיבורים הרבים? ת. מסרת! ה' מסר אותם במתנה!

וכמו שמשוה רבנו שאל מי יכול להקים את המשכן אמר הקב"ה תעשה כאילו שאתה מקימו ויקום מאליו.

²⁴ בספר יוסיפון האריך מאוד לתאר שאנטיוכוס יצא לדרך למלחמה בעצמו בארץ ישראל, וסופו המר היה שנשחף בשרו מעליו, ויצא ממנו ריח רע, עד שברחו ממנו עבדיו ועזבוהו, ונותר לבדו בארץ רחוקה, בלי חיילים ומשרתים, ונדר שימלא את ירושלים בזהב, וה' לא קיבלו, עד שנפל מעל העגלה ונפלו מעיו ומת.

ט

תנאי שלש שנים לא היה אדם יכול לעבור שם מפני ריחם, ושבע שנים זרעו ישראל שדותיהם וכרמיהם בלא זבול מדם שלהם, ועשרים ושלוש שנים הסיקו ישראל מרומחיהם וקשטם, ועליהם אמר הכתוב שם רשעים ירקב, ועל בית חשמונאי וכיוצא בהם זכר צדיק לברכה.

ואחר כך באו בני החשמונאים למקדש ויבנו השברים הנשברים ויסגרו הפצרות ויטהרו העזרה מההרואים והטמאות, ויבקשו שמן זית זה להדליק את המנורה ולא מצאו פי אם צלוחית אחת אשר היתה חתומה בטבעת הכהן גדול וידעו כי טהור הוא.

והיה בה פשעור הדלקת יום אחד, ואלקי השמים אשר שכן שמו שם הניח ברכה בו והיו מוצאים כל לילה ולילה אחר עריכת הנרות האסוף מלאה שמן והעלו הנרות ממנה שמונת ימים.

ועל הצלתם ועל נס האסוף שהוא קבלו וקימו היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים שמונת ימי חנכה בהלל ובהודאה בכל שנה ושנה וזכרם לא יסוף מארעם. ברוך הרב את ריבנו והנוקם את נקמתנו והמשלם גמול לכל איבי נפשנו, ¹⁰ ברוך הקל המושיע.

פָּרָק ו' מַעֲשֵׂה יְהוּדִית נֶגְדַ אֱלִיפּוֹרְנוֹס

כיון ששמע אליפונרוס מלך יונים שהרגו ההגמון שלו ואנשיו, ¹⁰ עמד וקבץ כל הגיסות שלו, ובא למלחמה על ירושלים. והיו ישראל בפרח ובאימה גדולה, וחזרו כלם בתשובה שלמה לפני המקום, והיו רודפים אחר גמילות חסדים, והיו עוסקין בתורה יומם ולילה והיה שם הגמון ושמו עכיר ואמר למלך, אדוני המלך עכשו ישראל זהירין וזריזין הן בתורה ובמצוות, ואין אתה יכול להם כלום. מיד כעס עליו המלך. וצוה עליו ואסרוהו ותלו אותו כשהוא חי כנגד שערי ירושלים ואמר [המלך מחר] כשתפול ירושלים בידי נהרג ההגמון

¹⁰ ש. על מה מתפללים אנו בחנוכה? ת. אנו שמחים בחנוכת בית המקדש אולם היום שוב חרב בית המקדש ואנו מתפללים שיהיה בזמנינו חנוכה, שנזכה שה' ישיב לנו את העבודה!!

¹⁰ ממדרשים ידועים. העתקתי מספר על התשועות ועל המלחמות.

תחלה והיו ישראל שואלין אותו מעל החומה מפני מה עשה לך המלך כן, חזר ואמר להם מפני שלמדתי עליכם זכות.

והיתה בירושלים אשה אחת יפה עד מאד ושמה יהודית. וכיון שראתה את ישראל שהיו זהירין בתורה ובמצוות, מסרה נפשה לשמים, אמרה אלך אנכי אצל אותו ערל שמה יעשה לי המקום נס על ידי. עמדה וקשטה עצמה, והלכה אצל שומרי הפתח ואמרה פתחו לי ואצא, שמבטחת אני בהקב"ה שעל ידי יבוא תשועה על ישראל. פתחו לה השער ויצאה. וכיון שהגיע אצל מנחם היונים, התחילה מקלסת ואומרת יחי המלך יחי המלך. אמרו לה מה טיבך בכאן? אמרה להם דברים יש לי לדבר אל המלך, לכו והודיעוהו. הלכו אצל המלך ואמרו לו, נערה יצאה מירושלים שאין כפייה, והיא רוצה לפגוע אצלך ולדבר עמך. אמר להם הביאו אותה לפני, הלכו אותה לפניו.¹¹

אמר לה המלך מה טיבך. אמרה לו אדוני המלך אבי ואחי כהנים הם נביאים הם, ושמעתי שהיו מתנבאים ואומרים אין ירושלים נופלת אלא ביד המלך ששמו אילופירנוס, [והיה המלך מאמין לאותה יהודית] עכשו באתי אליך כדי שתתן לי אמנה. ולכל ביתי ואבי ומשפחתי מיד ויתן לה אמנה. [הבטיח לה שלא יזיק לכל משפחתה].¹²

¹¹ המסירות נפש לצאת מירושלים וללכת למחנה האויב, נתאר לעצמנו: יהודית הצדקת יצאה מירושלים והתקדמה לכיוון האויב היה זה מאוד מרתיע יתכן שחשבה אולי נחזור? אך לא עומדת לפניה הצלת כלל ישראל!!! את מחשבותיה קטעה צווחה של חיל: עמדו! אל תזוזו אתם שבויים. והן אמרו: אנו באות אל מחניכם, דבר חשוב לנו לומר למלך המיוחד והחכם השליט והנהדר. במחנה צבאי באמצע מלחמה לא ניתן להיכנס ישירות למלך, צריך לקבל אישור של קצין מטה הביקורת, ושל מפקד החוליה ושל קצין החטיבה, וכל מיני שמות משמות שונים ושוערים שונים ומשונים. ועולים מדרג לדרג, עם שמירה הדוקה כשבויים, להיות בטוחים שלא יחבלו כלום, עד שמגיעים אל הדרג העליון ביותר, שם ניתן לומר מה שרוצים והממונה מחליט האם יקבע למבקש תור לראות את המלך ומת.

אך ה' עשה נס ליהודית הצדקנית שבחכמתה שאמרה שיש לה נבואה אל המלך העבירוה במהירות עד לאילופורנוס, ובכל המערכת הענקית הזו של העם החכם בעולם, לא היה חכם אחד שיחשוב עם יותר שכל ויתעורר חשדו בנאמנותה.

¹² חשוב לשים לב לפי הגרסה הזו שנערך הסיפור: שלמרות שהיתה זו שעת שמד הקפידה בכל עת אף כשדברה לפני המלך הרשע, להזכיר שם שמים, שה' הוא מנהיג את העולם ואמרה שהכל תלוי בשמירת התורה והמצוות אלא אמרה שהיהודים יפלו בידי, מפני שאינם שומרים

כא

וְאָמַר לָהּ אִם רָצוֹנְךָ שֶׁתִּנְשָׂאֵי לִי לְאִשָּׁה וְאַתָּן לָךְ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת. וְחִזְרָה הָאִשָּׁה וְאָמְרָה לוֹ, מֵהֵיכָן לִי רִשׁוּת לְהִנָּשֵׂא אֶפִּילּוּ לְאַחַד מֵעַבְדֶּיךָ כֹּל שָׁכֵן לְמִלְךָ...^ט אֲלָא אִם רָצוֹנְךָ אֲדוֹנֵי הַמַּלְךָ צָוָה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה, שֶׁכֵּל מִי שָׂרָאָה נָשִׁים הִלְלוּ הוֹלְכוֹת אֶצֶל הַמַּעֲזָן אֶל יַדְבָר לָהֶם מְטוֹב וְעַד רַע. מִיֵּד צָוָה אוֹתוֹ רָשָׁע. וְהַעֲבִיר קוֹל בְּמַחְנֵה כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה לוֹ.^פ

וְהוּא מֵרַב שֶׁמָּחָה עָשָׂה סְעוּדָה גְּדוֹלָה. וְזָמַן כֹּל גְּדֻלָּיו וְשָׂרָיו, וְאָכְלוּ וְשָׂתוּ וְנִשְׁתַּכְּרוּ. וְנִשְׁתַּכְּרָה הַמַּלְךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

^{כא} וְנִפְלָה עָלָיו תְּרַדְמָה וְנִפְלַ כְּמִית. וְכִשְׂרָאוּ אוֹתוֹ שָׂרָיו וְגְדוּלָּיו, אָמְרוּ זֶה לָזֶה נַעֲמֵד וְנִצָּא, מִיֵּד הִלְכוּ כֹּל אֶחָד וְאֶחָד לְאַהֲלוֹ, וְנִשְׁתַּיְרוּ הֵם לְבָדָם.

את תורת ה'. והתנתה עמו שהיא תוכל לאכול רק כשר כלומר שנזוהרה שלא להחניף לו ולומר איזה דבר כפירה, או נגד שמירת התורה, אלא אמרה שה' ימסרם בידו כי אינם שומרים את תורתו. וכנ"ל פרט זה היה שקר שהרי כל יציאתה היתה מפני שראתה שהיו יראים במצוות.

^ט במחנה המלחמה התכוננו לאירוע חשוב מאוד, המתח הנורא מהמלחמה התחלף בשמחה וצהלה לרגל האירוע שהמלך עומד להתחתן עם יהודיה נביאה משכילה אשר ניבאה שבקרוב ינצח, ולכן ערקה מירושלים.

היתה בזאת בשורה מיוחדת עבורו שהרי אליפורנוס ידע שיש לו יתרון בכח על החשמונאים, ואם דאג מהמלחמה היה זה מפני הרוחניות, וההבטחה כי לא יטוש ה' את עמו. והנה נביאה יהודיה זו אמרה שה' כועס על ישראל, והיא בטוחה שהוא ינצח במלחמה, והיא כל כך בטוחה בכך עד שנמלטה למחנהו, לשמע דברים אלו שמח שמחה רבה ששוב אין לו ממה לדאוג, והשמחה העבירתו על דעתו עד שלא חשדו בה שזו חנופה.

^פ יהודית התנתה שתוכל לאכול כשר, לכן תאכל ממה שהביאה. ושתוכל לצאת ולבא ללא בקורת, למרות שבמלחמה יש ביקורת על כל צעד ושעל, ואין פטור מביקורת ללא יוצא מן הכלל, לה תינתן הרשות להיות חופשית מכל בדיקה. אילו המלך היה פחות טיפש היה תופס שצריך לבדוק שאין כאן מלכודת אולם ה' עשה נס, וקבע מיד מועד לחתונה, וי"א כעבור שלושה ימים.

^{כא} בחתונה שתה יותר ממה ששתה כל ימי חייו. נתאר לעצמינו כיצד נראית חתונה של גוי גיבור רשע? כל בקבוק יין בקושי נפתח וכבר התרוקן לגרונו הניחר, אולי כדרך שיכורים ניפץ את הכדים הריקים על כל הנקרא בדרכו, וכך פותחת לו אותה יהודית צנועה כדי יין ובקושי יש לו זמן להמתין עד שהכד נפתח, וכבר רוקן את תכולתו במלואה לגרונו, ולסיום נפצו לקול תרועת עבדיו השיכורים, הריקודים וההשתוללות הלכו וגברו, הוא לא שם לב שהוא אוכל גבינה ונהיה צמא ושותה יין, ואוכל ושותה עד שכבר לא היה מסוגל לזוז מרוב יין. יהודית הצדקת הרגישה בחילה נוראה ממעשיו של הרשע המפוטם אבל הניחה לו להתפטם יותר ויותר, עד שנהיה ספוג

וְכִיּוֹן שְׂרָאֲתָהּ כִּף שְׁהִיָּה יִשָּׁן כִּמֶּת ^{כב} נְטִלָה הַסִּיף שְׁלוֹ וְחִתְכָּה אֶת רֵאשׁוֹ וְנִטְלָה אֶת רֵאשׁוֹ

וְנִתְנָה בְּשֶׁק בַּיָּד שֶׁפְּחָתָה ^{כג} וְהִלְכּוּ לָהֶן עַד הַמַּעֲיָן, וְלֹא הָיָה רֵשׁוֹת לְאָדָם לְדַבֵּר לָהֶן מְטוֹב וְעַד

היטב ביין ורווי כהוגן, ראשו החל להסתובב לכל הכיוונים הלך חזור, חזור הלך, ימין שמאל שמאל ימין, עד שהראש ההולל נפל, לרגע התעורר התרומם לגם עוד חצי חבית עד שנרדם שמה. הניחו את השיכור לישון באוהלו, וסגרו את האזור. החתן הלך לישון לכל הפחות לעשרים וארבע שעות, מזל טוב. לפי הנראה הם לא היו רגילים באמצע מלחמה שנרדם בשכרותו, אבל כנראה חכמתה להאכילו גבינה עד שיצמא מאוד פעלה את פעולתה בחסד ד'.

^{כב} כיצד נראית שמירה על בית המלך במחנה מלחמה? במקום זה שומרים את כל המפות והאביזרים החיוניים, אין ספק שבחוץ מפטרלים שומרים יומם ולילה. טבעות טבעות של שומרים אוחזים בנשק דרוך, מביטים לכל כיון וקשובים לכל רחש.

באהל פנימה אליפורנוס ישן כשיכור, ויהודית הצדקת ניצבה לפני ה' ושפכה את ליבה בתפילה. היא בדקה שאין אף שומר ששומר בפנים הבית, התקרבה אל החרב, שכנראה היתה תלויה עליו, חשבה בפעם אחרונה על צעדה היא היתה מודעת שיש סיכויים רבים שהוא יתעורר או ישמיע רעש, ואלו הדקות האחרונות של חייה, וגם סופם של היהודים במצור. היא מזומנת לכך שאם יתפסוה יוציאו את נשמתה ביסורים, ובטחה בה', [להעלות ולהוריד את רמת המתח בהתאם לגיל] ובכח רב הכתה על צוארו וכרתה את ראשו בבת אחת בלי שהספיק להתעורר, אפילו אנחה קלה לא נאנח. מכאן ואילך עליה לאגן בריחה בטוחה! היא עטפה את ראשו היטב שלא יראה כל כתם, והניחה אותו בתיק שהמשרתת לקחה למעיין. הצליחה להסתיר כליל את פחדה, שלא לעורר עליה חשד.

^{כג} היציאה: בשקט ובשלוה של כלה פתחה את דלת האהל. כנראה לעיניה ניצבו עשרים שומרי ראש גברתנים וגיבורים. ואמרה מזל טוב לכל העם היוני יחי המלך אליפורנוס לעד, יחי המלך הבלתי מנוצח. ועוברת על פניהם, לנגד עיניה ניצב לגיון נוסף של שומרים, וביניהם שר עם אותות ניצחון רבים, אולי ירגיש במשהו, אולי יש כלבי גישוש אולי ויתעקש לפתוח את תיקה? ואולי סתם חייל גנב יפר את ההוראה להניח לה לצאת ללא ביקורת. הסכנה לא חלפה, שהרי אם יגלו במועד את שעשתה יתארגנו מהר למצוא מחליף רע מקודמו, ולא הרוויחו מאומה, כך עברה את כל המחנה הכביר תוך שהיא מברכת את כולם. מקבלת מסרים למלך, מזמינה ביקורים לשבוע ימים. מאחלת לכולם שימצאו כלה נאמנה כמוה ושלכל הגוים יהיו רק שידוכים כאלו. אם משהו ביקש להציץ הצצה קלה בתיקה, הזהירו אותו, שהיא עלולה לספר לאליפורנוס והוא יסיר את ראשו מעליו. [אם ברכוה, "תחי המלכה!"] השיבה "היתה חתונה מאוד יפה וסוערת" השיבה: כדאי שתאמר זאת גם לאליפורנוס. ואחד שאל את רעהו מדוע כשאומרת אליפורנוס נדמה לי שהיא מסתכלת על התיק שלה ודופקת עליו? והשיב: אינני יודע גם לי היה נדמה, כנראה זה רק דמיון! - התיאור לילדים אך באמת מסתבר יותר שלא דיברה עם אף אחד] כך עזבה את המחנה, ירדה לכיוון הנהר אילו לא היתה בעלת אמונה חזקה, היתה חוששת שמא גילו

כג

רַע שְׂכָף צוֹה הַמֶּלֶךְ, וַיִּמְהַמְעֵין הֶלְכוּ לְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם. אָמְרָה לָהֶם פְּתֹחוּ לִי הַשַּׁעַר וְאֶפְנֶס, שְׂכָבֵר עֲשֵׂה לָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹס, אָמְרוּ לָהּ אִין אֶת מִתְבִּישֵׁת מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶת רוּצָה לְכַנֵּס בְּעֵלְיָה וּלְאַבֵּד אוֹתָנוּ, וְהִרְאַתָּה לָהֶם הָרֹאשׁ שֶׁל מֶלֶךְ.

וְלֹא הָיוּ מֵאֲמִינִים לָהּ עַד שֶׁהִרְאוּהוּ הָרֹאשׁ לְעֵכִיור הַהַגְמוֹן שֶׁל מֶלֶךְ, שְׁהִיָּה נֶגֶד שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם בְּשִׁבִיל שְׁלֹמֹד זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרָ לָהֶם אָמַת הוּא שְׂרָאשׁוּ הוּא. מִיֵּד פְּתֹחוּ לָהּ אֶת הַשַּׁעַר וְכַנֵּסָהּ, וְשָׁמְחוּ יִשְׂרָאֵל שְׂמֵחָה גְדוֹלָה, וְנִתְּנָנוּ שִׁבַּח לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכִינּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, נִתְקַבְּצוּ יִשְׂרָאֵל בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת וּבְבִתֵּי מִדְּרָשׁוֹת וְהִתְפַּלְּלוּ.

וְאַחַר כֵּף יֵצְאוּ עֲלֵיהֶם וְאָמְרוּ בְּקוֹל גְּדוֹל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְכוּ'.⁷⁰ וְכִשְׁשָׁמְעוּ מַחְנוֹת יוֹנִים נִבְהָלוּ וְנִזְדַּעְדְּעוּ. וְאָמְרוּ מַה זֶה שָׁמָא לְמַלְחָמָה בְּאִים עֲלֵינוּ הֶלְכוּ אֶצֶל הַמֶּלֶךְ לְהוֹדִיעוֹ.⁷¹ וּמֵצְאוּ אוֹתוֹ

את החיסול ודולקים בעקבותיהן, אך לא הגיעה אליו אלא מיד הזדרזה ללכת לירושלים הנצורה, בכדי שיספיקו לתכנן בעוד ליל תקיפה כראוי.

⁷⁰ הזיהוי הברור שראשו של המלך הוא מבלי שידוע הדבר במחנה היוונים היה חיוני עד מאוד! והנה אותו צורר זימן להם זאת על ידי ההגמון שתלה מול ירושלים. - פרט זה ועוד פרטים כגון שאותה יהודית היתה זקנה, מעידים שהסיפור לא היה סתם מקרה כמו שמובן לילדים אלא נס וישועת ה' בזכות צדקתם.

עם בוקר ניתן האות, והחלו בירושלים לתקוע בשופרות מלחמה, בדיוק ביום הזה למחרת החתונה. הגדולה, איזה צירוף מקרים לא מתאים, החיילים הסתכלו אל מפקדיהם ואלו חיפשו לראות את ראש מלכם נזקף בראש מחניהם ומחלק פקודות כמימים ימימה. תירגולים רבים נעשו, ובודאי נלקח גם בחשבון כל תרחיש, צפוי או לא. אכן לא היה צבא מאורגן כצבא יון איש איש על משמרתו מהמלך ועד קטן. חוץ ממחליף למלך שלא היו מממנים בכדי למנוע מרידה, הצבא כולו היה מורכב סביב המלך.

⁷¹ היתה בעיה קלה, המלך עדיין לא התעורר. דפקו על הדלת: מלכינו הרם, אליפורנוס חוש נא והתעורר, היום הקרב המכריע, והנה כבר ירושלים בידינו כנבואת יהודית. אכן צדקה יהודית בדבריה שהסוף קרוב. אולם המלך לא התעורר, דפקו על החלונות ועל כל הפתחים והוא לא התעורר. אויה כנראה השתכר לו לגמרי, הוא השתכר באמת. החליטו מייד ששוב לא יתנו לשיכור להרבות בשתיה במחנה מלחמה. ערכו התייעצות מהירה והחליטו להיכנס להעירו.

פתחו את הבית והכל על מתכונתו, פסעו לחדרו והכל שקט, משמע ישן הוא עדיין. נכנסו לחדרו, הנה הרגלים: ישנם, איזה גיבור!!! הידים אימתניות, איזה פחד!!! אך אויה הראש!! הראש לא נמצא, שמא נפל תחת המיטה? יהודית, יהודית המלכה, היכן את??? אוי! אוי! היא גנבה לו את הראש, היא גם מילאה את כל גופו חבורות, מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, יהודית רוצחת, בוגדת, אויבת, איך היא יצאה ללא שראינו?!! חוצפה! התפרסם במחנה בחלחלה אדירה שכל מי

הגוף מכסה בלא ראש. באותה שעה רפו ידיהם ולא עצמו כח, והפכו לנוס איש לדרכו ורדפו ישראל אחריהם והרגו עד אין מספר. ומי שעשה לאבותינו נסים ונפלאות הוא יעשה עמנו נסים בעת הזאת במהרה אמן סלה.

פָּרַק ז' גְבוּרַתֶם שֶׁל חֲנָה וְשִׁבְעַת בְּנֵיהָ

בְּזֶמַן חֲנָה שִׁמְסְרוּ נֶפֶשׁ זֶה הַזְּמַן לְלַמֵּד סֵפֶר שֶׁל גְבוּרָה וְעוֹז בְּאִמּוּנָה.

פַּעַם אַחַת תִּפְסוּ הַיּוֹנִים אִשָּׁה וְשִׁמָּה חֲנָה, וְלֵה שְׁבַעָה בָּנִים.

הִבְיֵאוּ אוֹתָהּ וְאֵת בְּנֵיהָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֲנִטְיוֹכּוֹס הַרְשָׁע.

הִבְיֵאוּ אֵת הַבְּכוֹר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ הַשְׁתַּחֲוֶה לְצַלְמִי! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב בַּתּוֹרָה: "לֹא

יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹקִים אַחֵרִים עַל פְּנֵי!" - לֹא אֲשַׁתַּחֲוֶה!

צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאֹהוּ וְהַרְגוּהוּ.

הִבְיֵאוּ אֵת הַבֶּן הַשֵּׁנִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הַשְׁתַּחֲוֶה לְצַלְמִי! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב בַּתּוֹרָה:

"אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ!" - לֹא אֲשַׁתַּחֲוֶה!

צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאֹהוּ וְהַרְגוּהוּ.

הִבְיֵאוּ אֵת הַבֶּן הַשְּׁלִישִׁי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הַשְׁתַּחֲוֶה לְצַלְמִי! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב

בַּתּוֹרָה: "לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְקַל אַחֵר!" - לֹא אֲשַׁתַּחֲוֶה!

צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאֹהוּ וְהַרְגוּהוּ.

הִבְיֵאוּ אֵת הַבֶּן הַרְבִּיעִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הַשְׁתַּחֲוֶה לְצַלְמִי! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב

בַּתּוֹרָה: "לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה!" - לֹא אֲשַׁתַּחֲוֶה!

צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאֹהוּ וְהַרְגוּהוּ.

הִבְיֵאוּ אֵת הַבֶּן הַחֲמִישִׁי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: הַשְׁתַּחֲוֶה לְצַלְמִי! אָמַר לָהֶם: כְּתוּב

בַּתּוֹרָה: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד!" - לֹא אֲשַׁתַּחֲוֶה!

צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהַרְגוֹ, הוֹצִיאֹהוּ וְהַרְגוּהוּ.

שחיינו יקרים לו יערוק ויברח, אולי יספיק להינצל. בני ישראל המתינו לזה ובזריות אדירה רדפו אחריהם והרגו את כולם. לאחר מכן נכנסו לבית המקדש והודו לה'. זמן רב בזזו את ממונם, מלבד אוצרותיו של אליפורנוס שניתנו ליהודית.

כה

הביאו את הבן השישי לפני המלך. אמר לו המלך: השתחוה לצלם! אמר להם: פתוב בתורה: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". - לא אשתחוה!

צוה המלך להרגו, הוציאוהו והרגוהו.

נשאר רק הבן השביעי, הקטן מכלם. הביאוהו לפני המלך.

אמר לו המלך: בני, השתחוה לצלם. אמר לו: חס ושלום! פתוב בתורה: "ה' ימלך לעולם ועד!" אמר לו המלך: ראה, אחיה הרוגים לפניך. הריני משליך את טבעתי לארץ לפני הצלם. שחה והגבה אותה, כדי שיאמרו הבריות: שמע לקול המלך!¹⁰

אמר לו הנער: לא! אינני רוצה שיטעו לחשב חליקה, כי השתחית לצלם. מיד צוה המלך להרגו. ראתה חנה כי כל בניה נהרגו, נפלה על בנה הקטן ואמרה: בני, לך אצל אברהם אבינו ואמור לו: כך אמרה אמי: אתה עקדת מזבח אחד, ואני עקדת שבעה מזבחות. עלתה חנה לגג, נפלה ומתה. יצאה בת קול ואמרה: "אם הבנים שמחה".

שורש גזירות יון - כפירה

חכמת יון - אמונה בטבע בלבד וכפירה בהנהגה מלמעלה

יון היתה האומה החכמה של הגויים, אלכסנדרוס מוקדון היה החכם של הגויים, ופיתח את חכמתם שהיתה האמונה בכוחות הגוף, היופי, השכלול, התכסיסים, וכל גבורת האנשים. בהתאם לכך בנה גם בתי ספורט ותענוגות, סגידה לגוף, כשבראשו עומד הוא בעצמו. כשבא אלכסנדרוס להחריב את

¹⁰ מעשה חנה ושבעת בניה מראה כיצד התמודדו מול הגזירות, כיצד אנטיכוס היה בטוח שיכול להכניע את האמונה היהודית, ויצא מהמאבק מולם בביזיונות, אך נוכח לראות שאצל עם ישראל זה לא ענין של חכמה שבאופן טבעי לקטנים יותר יש פחות חכמה, אלא זה ענין של אמונה, ובזה אין הבדל בין קטן לגדול, אותו הגמון שפך עליהם את זעמו בצורה מחרידה, וכולם ראו שלא השפיע כהוא זה עם כל כוחו וזה עשה ממנו צחוק, שאם יהודיה, חזקה בחינוכה יותר מכל צבאו - החליט אותו הגמון שאת הקטן הוא חייב לפתות, אותו הגמון רוצח התחנן על נפשו וביקש מהקטן שיתן לו לרדת מדרישתו, בוא נעשה רק כאילו שרק יחשבו, וכבר ישאר נצר למשפחתך. אך הוא לא חמל על המלך אלא אמר לו: חבל עליך המלך, מה אתה מגן על כבודך, תן לי ללכת אחר אחי. וצוה המלך לייסרו יותר מכולם.

כז

ירושלים כרע לפני הכה"ג ואמר לאנשיו שאת הדמות שלו רואה לפניו במלחמות. - אולם אנטיוכוס לא זכה לזה, וניהל ויכוח עם עם ישראל מה הוא מרכז העולם, כלומר המרכז של כל העשייה והברכה, האם כוח הרוחניות והקדושה וטהרה שמרכזה בבית המקדש בירושלים בירת העולם, או חלילה הבליהם, והרוחניות טפלה לה, כשהבית הלבן ובירת יון הם המעצמות של העולם.

לאור זאת יון בתור הממלכה החכמה ביותר בעולם, ולפי דעתם חכמתם יוצרת מצב שהם הממלכה המנהיגה ושולטת על כל העולם, מאוד כעסו על עם ישראל שכופרים בחכמתם, ואומרים שה' לבדו הוא מנהיג את העולם, ואומרים שאין דבר טוב לאדם יותר משמירת דבר ה', ואין דבר גרוע לאדם יותר מלהמרות את דברו, וחכמתם של היוונים אינה מעלה ולא מורידה כלום בהנהגת העולם.

מפאת כך יצאו היוונים עם כל כוחם העולמי, להילחם בכל סממן של קדושה וטהרה שאינו מובן בחכמה טבעית. המלחמה היתה באופן זה שעקבו בשיטתיות אחר כל הדברים המקודשים לעם ישראל, שאינו מובנים לפי חכמת הטבע לחללם:

מילה - אנטיוכוס שמע שהיהודים אומרים, שהברית היא החותמת של היהודים, להבדילם מן הגוים הערלים. הודיע אנטיוכוס לא יקום ולא יהיה! דעו לכם כי מהיום הזה, כל מי שימול יהרג הוא ואמו. בגריס הודיע למוהלים, אין לכם מה לצפות לבריתות, שהרי מי ירצה למול ולמות. אבל לפליאתו קמה אותה צדקת ועשתה ברית, אמרו היוונים זרוענו הארוכה תתפוס אותה, שתדע שהיא לא תישאר בחיים! אחת תקבל את עונשה למען ישמעו וייראו, אך על ההמשך לא חשבו, בגבורה ובשמחה רבה קפצה מעל החומה, ומתה על קידוש ה'. ומיד עלתה לגן עדן. עם ישראל גוי עז, עם עקשן. שאינו חת מפני כל. ומי מנציח אותה בעולם? אנו עם ישראל!

במקביל היוונים שמרו על אולמות הבריתות, ובדקו בכתבי הכנסת מי תלה מודעה שיש לו ברית, מצאו היהודים פתרון, והודיעו בסוד, שמי שעובר על יד בית ויראה שם נרות, שיכנס ויאמר 'מזל טוב, כשם שנכנס לברית....'."

עוד שמעו היוונים שאומרים אנחנו טהורים והיוונים טמאים ואסור לכת ישראל טהורה להתחתן עם יוונים גוי, אמרו היוונים אנו מאפשרים לכם להתחתן כרצונכם, זה דבר שמוכן גם לפי חכמת יון, אבל קודם שהבת תתחתן עם היווני, בכדי שלא תהיה הבדלה בין היהודים לגוים.

עוד שמעו היוונים שאסור לגוים להיכנס לבית המקדש שאירי היוונים את החומה, בכדי שיישאר המקום הקדוש, אך פרצו בה יג' פרצות בכדי שיוכלו כל הגוים להיכנס. - כשנצחום כנגד כל פרצה ופרצה תיקנו השתחווה.

עוד שמעו היונים הרשעים שבבית המקדש מקריבים רק הכהנים, ומותר להקריב רק בהמות טהורות, וברוב עזותם נכנסו לבית המקדש ובנו בו במה, והכניסו פסלים, ושחטו דבר אחר.

וכידוע יוחנן כהן גדול קם ובא לפני מלך היוונים נקנור הרשע, להיפגש עמו, כשנכנס שאל אותו נקנור החצוף, מדוע אתה וחברך מפירים את מצות המלך, אמר לו יוחנן, אני מסכים לשמוע לכל מה שתאמר לי אך פוחד אני מאחי היהודים, אמר לו נקנור איתי אין לך מה לפחד, והטיפש הזה חשב שהכהן הגדול, ילך להיות יוני ולהאמין בהבליהם, והלך אתו לעזרה, וכל היונים ראו את מלכם הולך עם הכהן גדול, והיו בטוחים שעכשיו כל היהודים ייכנעו ותגמר המלחמה, וצוה על כל עבדיו לצאת מהעזרה, והכהן הצדיק הקדוש יוחנן בעצמו תקע את חרבו בליבו והרגו, ויצא בתרועת מלחמה והרג את כולם.

עוד ראו היונים, שכל יהודי ויהודי גם אם חטא והתקרב לעולם הזה בששת ימי המעשה, כאשר מגיעה השבת הוא מתרומם, מתנתק מן הכל, ונהיה משהוא אחר לגמרי, הבינו היונים שכל עוד שיש שבת בעם ישראל אין להם סיכוי - עמדו וגזרו על השבת.

עוד שמעו על מועדי ישראל, שבעצם היהודים חיים בעולם בפני עצמו, הם מחשבים את ימי השנה בחשבון אחר לגמרי מכל העולם, החודש הראשון בחודשים הוא פסח, יציאת מצרים, ואח"כ שבועות, וראש השנה וסוכות, והיהודים נושמים בעולם אוויר שכולו אמונה, הם חיים את חייהם בתוך שנה של מועדי ה', ולא בתוך 'שנה אזרחית', גזרו היוונים שלא יקדשו חודשים - כשניצחום רצו לפרסם מיד שעם ישראל אוחזים חשבון בכל התקופה, ולכך קראו לימים חנו-כה לומר שחנו ככה' ועדיין יש בידם את החשבון.

יום אחד הודיעו שיותר אינם מרשים ללמוד תורה, מפני שהתורה מקדשת ומרוממת את היהודי ומקרבת אותו לה', - ועם ישראל מסרו נפש ולמדו במערות. הבעיה היתה עם הילדים הקטנים שילדים הם תמיד משחקים בחוץ, ואם הם יושבים בשקט סימן שהם לומדים. הערימו ילדי היהודים, והראו ליונים סביבונים, והיונים סברו, שאם לילדים יש משחקים פשוט שהם לא לומדים, כי איזה ילד גוי לומד כשיש לו משחקים, ילדים גוים אינם מחונכים להתגבר על עצמם.. אילו היו אצלנו חיילים שלא מרשים ללמוד, איזו מלחמה היינו מנהלים נגדם.

עוד שמעו היונים על כבודם העצום של חכמי התורה, שגוזרים גזירות ותקנות בתורה וכל עם ישראל מבטלים את דעתם ושומעים להם, ואף הקב"ה מסכים על ידם, זה לא הסתדר בראש הגוי של היונים, לפי מה שהם הבינו שהחכם עם כל חכמתו אינו מרומם יותר ממי שאינו בעל חכמה, זו תפיסתה של יון שאין וממות בקדושה וטהרה.

עוד שמעו שיש דיני טומאה וטהרה, וזה ממש לא הסתדר עם גירסתם שהכל טבע, ולא זו בלבד אלא שחכמים חידשו וגזרו, שאע"פ שמן התורה גוי אינו מטמא, כל הגוים דינם יהיה כמו טמא זב החמור שמתמא אפילו בהיסט, פירוש שמתמא כל דבר שמזיז, אפילו אם לא נגע בו, נכנסו היונים הרשעים לבית המקדש והודיעו, רבותי אל דאגה תוכלו לעבוד כרגיל כמעט, רק דעו שאנו עוברים

כח

ממחסן למחסן ונוגעים בכל השמנים ובכל הכלים. וכשניצחו אותם ה' עשה נס מיוחד שימצאו שמן טהור, שהיה מונח במחילות תחת המזבח, והיה טמון בקרקע, והיתה עליו חותמת של הכהן גדול, להוכיח שלא היזו אותו ממקומו. בזה שה' עשה נס שינצלו מטומאת הגוים, ראו כמה חשובה הטהרה בעולם, וראו במיוחד שיש כוח לחכמי ישראל והוא הניצחון הגדול על חכמת היוונים שהאמינו רק בטבע.

עוד גזרו כתבו לכם על קרן השור... לכתוב על הדלתות, שלא לכתוב כתובה שהיא שומרת על הבית, ועוד פרצו פרצות בבית המקדש כל דבר שנועד לשמור ולהגן על הבית, ועל עם ישראל כל המושג של חומות היה זר להם ועם חומות חלילה ללא שם שמים. ולכן מדליקים נרות על פתחי הבתים, מול המזוזה.

הם רצו שהיהודי לא ירגיש שהפרנסה מגיעה משמים, שהחלב והבשר, האוכל והשתיה מגיעים משמים, שהעולם הטבעי מנוהל בנס.

הט"ז מבאר שהפריע לו לאנטיוכוס הרשע, חכמת התורה, קדושת התורה, והמאור שבתורה, שמקדש את עם ישראל, ולכך גזר שלא ילמדו תורה, וממילא משלא ילמדו תורה, כל היהדות תתרופף - ועונשם היה "וזדים ביד עוסקי תורתך", שנמסרו ביד העוסקים בתורה, התורה עצמה היא שהתגברה עליהם. ולכן תקנו בימים אלו לעסוק בתורה, עד כאן דבריו.

מלחמת הנהגת העולם - ביאור על הניסים

כוחם של עם ישראל הוא העבודה והמצוות! בניגוד לחכמת יוון שסמכו רק על הטבע וכוחם וחכמתם. וזו היתה המלחמה הגדולה של מלכות יוון נגד עם ישראל. מלחמתם של היוונים היתה להשבית מעם ישראל את התורה ואת העבודה, ולמחוק כל מקום או מצוה שמוזכר עליה שם שמים. כשקמו הכהנים להלחם ביוון חרטו על דגלם "מי כמוך באלים ה'" - לומר שהעולם מונהג על ידי ה', ועם אמונה כזו זכו לניסים גלויים [וכדברי בעל הנפש החיים, שער ג' פי"ב שהאמונה בה' לבדו היא סגולה להינצל מכל דבר בעולם].

בנוסף על הניסים ישנם מספר תמיהות שתמחה כל אחד, ניחא כי "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" הוא נס, אך מהו הנס והפלא ב"טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך", היכן נקבע שטמא אמור לנצח טהור וכו'? עוד תמוה מהו שהאריך ותיאר "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן" ברור איפוא כי אם היה

כט

נס יצא מכך קידוש ה' ועוד מהו שמוסיף ומספר מה עשו אחרי הנס: "ואחר כן באו בניך..."? ובכלל מדוע הונצח החנוכה בנס השמן, שהוא נס קטן מאוד ביחס לנסי המלחמות?

אלא הביאור שיסוד המלחמה מלחמתם של היוונים היתה על מעמדה של העבודה בבית המקדש והשפעתה על כל העולם כולו, היונים הגאונים בחכמת הטבע, לא יכלו לסבול את האמונה, שיש מערכת אחרת לגמרי בהנהגת העולם, וזה הניאם לצאת למחמה פיזית בכל סממן של קודש, ובכל דבר שאינו מובן 'מדעית'. כשגולת הכותרת היא עבודת בית המקדש הנעשית בטהרה, דבר שלא נקלט אצלם בשום הגיון. והניצחון היה זה עצמו שהשיבו את העבודה, זה היה עיקר הנצחון, כל המלחמה הפיזית היתה בכדי להגיע אל עיקר הניצחון במלחמה שהיא "ואחר כן באו בניך לדביר ביתך..." שה' לבדו מנהיג את העולם והוא העוזר לטהורים נגד הטמאים, ולצדיקים נגד הרשעים, ולעוסקי התורה נגד הזדים.

נמצא כי "מסרת... טמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך" היא הניצחון, והיא הראיה הניצחת לאמונתנו שכל הישועות מגיעים רק מהשי"ת, ובזכות המצוות התורה והעבודה, שהרי ראו שהמנצחים הם הטהורים הצדיקים והעוסקים בתורה.

אלא שאם כן מתעוררת שאלה הפוכה, מדוע הזכיר בכלל "מסרת גיבורים ביד חלשים..." שאינו עיקר המלחמה אלא הכנה? אלא הביאור שה"מסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים" זה עצמו מהווה סתירת מחץ על התאוריה של יוון שהעולם מתנהל באורח טבעי, וממילא לפי הטבע החזקים הגיבורים והרבים מנצחים את החלשים, והנה הראה השי"ת שהעולם אינו מתנהל לפי הטבע ולפי הבנתם.. ממילא היו שתי ישועות, האחת להשפיל את אמונתם בטבע, להראות שאינו מועיל, והשניה לרומם את הקדושה העבודה והטהרה, בזה שהראה שהצדיקים הם אלו שמנצחים.

"השם גדול וקדוש" שנתקדש בעולם, הוא עצמו היה הנצחון, והודגש 'בעולמך' שנעשה עולמו של מקום, ולא עולם של טבע וכפירה. "ופורקן כהיום הזה" עובדה זו עצמה שראו ניסים, בניגוד למה שלימדו היוונים, היה תשועה גדולה ופורקן ושחרור לעם ישראל מעול חכמת יון. וחכמי אותה תקופה הכופרים. ומתוך הכרה ברורה זו של השפלת דרכי ההנהגה לפי הטבע, נכנסו ביתר שאת לעבודה, כידוע שההתנצחות מעצימה את הצד המנצח וקיימו "ואחר כן באו בניך לדביר ביתך, ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך" - כי היה ברור כשמש כמה שהם ריקים.

"והדליקו נרות בחצרות קדשך". ועם אותם נרות ראו את אותו מסר, שהקדושה יש להנה בלי צורך בחומר. "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו לפרסום הנס, כלומר ביטול הטבע, והשרשת ההשגחה, ופרסומי ניסא בגלוי על פתח ביתו מבחוץ, כי זה היה ענין החנוכה להראות בגלוי.

ולכך תקנו ימי הלל והודאה - להזכיר שם שמים. משום שבהלל מבטלים את כל הנהגת הטבע בעולם, ומכריזים שהכל מתנהל רק על ידי הקב"ה. אמירת ההלל מפרסמת את מלכותו ושמו בעולם, כשהוא מבטל את עצביהם של הגוים, ומנשא את ישראל לשלושת מחלקותיהם, ישראל, בית אהרן ויראי ה'. כל אחד מעל קודמו. ובאמירת ההלל אנו מתעלים לדרגתם, הפוך ממה שגזרו לא להזכיר ש"ש. וכן נתחזקו בעבודה, כנגד מה שנתרשלו בעבודה.

מלחמה זו התנהלה דווקא על ידי הכהנים בית אהרן שהם חיים מעל דרגתם של כל ישראל, אינם עוסקים בפרנסה, ואין להם שדה וכרם, אלא בטוחים בחסדי המקום, ופנויים לעבודתו, דווקא הם אלו שלחמו ביוונים שהיוו את דגל הכפירה בעולם. ולאחר מכן נשארו למלוך, בכדי שהמלכות תהיה מכח הנהגה זו, ואכן זכו לנצח בכל המלחמות נגד היוונים.

וההמשך לניסי החשמונאים היא לימוד התורה שבעל פה, שכל עניינה ולומדיה הם בהנהגה של מעל לטבע בכל דור ודור.

* * *

רקע לתקופת גלות יון

תקופת בית ראשון

שני בתי מקדש היו, הבית ראשון שהתחיל להבנות ע"י דוד המלך והמשיך על ידי שלמה המלך, היתה בו גילוי שכינה, והיו בו ניסים תדיר כמבואר במשנה בברכות עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, בשנים אלו היתה נבואה בעם ישראל ועמד הבית 410 שנים.

בסוף שנות בית ראשון ידעו שיחרב הבית והטמין יאשיהו המלך את כלי המקדש והם הארון עם הלוחות ושברי לוחות, והספר תורה והאורים ותומים ושמן המשחה והמטה וצנצנת המן. והיכן הטמנים? כששלמה המלך בנה את בית המקדש הכין מחילות סודיות תחת העזרה, יש אומרים שהמחילות מגיעים בדיוק מול מקום קודש הקדשים מתחתיו, במשנה מבואר שפתחה היה מלשכת העצים. ולכך בסוף ימות בית ראשון לא היה את השם הקדוש באורים ותומים, הכהנים גדולים לא היו נמשחים בשמן המשחה.

בנ"י ירדו עם הנביא ירמיה לגלות בבל. בסוף גלות בבל אחשורוש מלך על כל העולם, ועשה חשבון שעברו כבר השבעים שנה, וטעה בחשבון 70 שנה לגלות בבל, והוציא את כלי בית המקדש ועשה משתה ובשנים אלו היה את נסי מגילת אסתר, אשר נכתבו ע"י הנביא מרדכי היהודי.

לא

מיד אחר שעם ישראל עשו תשובה בימי אחשורוש מת אחשורוש ומלך כורש [יתכן שהיה בנה של אסתר המלכה] והוא נתן רשות לעזרא הנביא לבנות את בית המקדש השני. הבית השני נבנה על ידי הנביאים האחרונים, אך מיד פסקה הנבואה, ונחתמו ספרי הנביאים.

תקופת בית שני קרובה יותר לתפיסת עולמנו

בבית המקדש השני קודש הקדשים היה ללא ארון וכרובים, ולא הגיע לכבוד בית המקדש הראשון, עד שהזקנים שזכרו את בית המקדש הראשון בכו ועלתה בכיתם על קול שמחת הצעירים בחנוכת בית המקדש השני.

המלכים בזמן בית שני היו כפופים לגויים וסבלו מהם צרות רבות. הבית עמד 420 בתחילת ימיו עוד היתה נבואה עד שפסקה נבואה מישראל.

קורות ימי הבית שני אינם נביאים אלא במשנה ובגמרא ובמדרשים. תקופת בית שני אינה רחוקה כ"כ מאתנו יש ספרים רבים המספרים מקורות תקופות אלו, [יש גם בנינים עתיקים שנשארו מלפני 2000 שנה, בכמה וכמה מדינות בעולם וכן עדויות ותעודים שונים מזמנים אלו]. ויש חיבה מיוחדת בדברים שרואים שה' משגיח על עם ישראל וזוכים לניסים גלויים לא רק בזמן יציאת מצרים אלא בכל דור ודור ה' מנהיג כל אחד ואחד, וכשצריך - בהנהגה על טבעית. יודגש בשם הגר"א ועוד שאין לנו כל תפיסה במושגים של אנשים מדורות קדמונים ובודאי לא באנשים שזכו להיות בזמן הבית.

בגלגולי הדרך של ישיבת מיר לגלות שנחאי שהו תקופה בעיר וילנא מסר המשגיח של ישיבת מיר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בעל ה'אור יחזקאל' שמועס' (שיחת מוסר) וכידוע היה מדבר שוב ושוב על החובה להאמין בהקב"ה באמונה פשוטה. פעמים אין ספור היה חוזר בשיחותיו על דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא. נכנס לשיחה בחור ישיבה שלא היה רגיל לשמוע את ר' יחזקאל אחרי השיחה אמר שאין בדבריו כל חידוש. - אחר המלחמה פגש אחד מתלמידי המשגיח ז"ל את אותו בחור מגולה ראש ופורק עול ניגש אליו ואמר לו "זה מה שהמשגיח חידש לחיות באמת עם אמונה פשוטה" הפשטות הפשוטה ולחיות על פי הפשטות הזו היא החידוש!

מיקומה המרכזי של גלות יוון בקורות עם ישראל עד ימינו

גלות יוון היתה באמצע ימי בית שני, חז"ל אומרים וחושך על פני תהום זה גלות יוון שהחשיכה עיניהם וליבם של ישראל... מלכות יוון התקיימה על פני 180 שנים, וגלות לישראל נמשכה 52 שנים. בגלות זו לא חיפשו להרוג את ישראל אלא להחטיאם, ולעשותם כגויים, ואכן היו הרבה מאוד מתיוונים, עד שכשקם מתתיהו ובניו והכריז מי לה' אלי נאספו אליו בודדים מכל עם ישראל. ואין

לב

בזה פלא שהרי במשך יותר משתי דורות לא היו היוונים ביניהם ואסרו את כל קיום המצוות, והיוונים שלטו בכל העולם כולו, ולא היה מקום להימלט מהם,

היוונים לא החריבו את בית המקדש, אלא דווקא השאירוהו על מתכונתו החיצונית ושיקצוהו, ופרצו בו שלוש עשרה פרצות. אם עם ישראל היו הולכים לגלות מתוך גלות יוון המצב היה עגום לצמימות. עד שריחם עליהם ה' אלוקינו והושיעם, והחזירו את כולם בתשובה.

אילו עם ישראל היו יוצאים לגלות היישר מגלות יוון המצב היה עגום. עד שריחם עליהם ה' אלוקינו והושיעם, והחזירו את כולם בתשובה, ואח"כ התחילה התורה שבעל פה להתפשט והחלה תקופת התנאים ממאה שנה קודם החורבן עד מאה שנה אחר החורבן, ויצאנו לגלות עם משניות וברייתות, שהם יסוד התורה שבעל פה עם תלמוד בבלי וירושלמי וגאונים וראשונים ואחרונים, ולכל זה זכינו ע"י שגאלנו ה' מגלות יוון וחזרה מלכות לישראל.

המנורה בבית המקדש רמזה על אור התורה שבעל פה, "הרוצה שיחכים ידרים", וכן מבואר בגמרא הזהיר בנר חנוכה זוכה לאור התורה.

* * *

"כי נר מצוה ותורה אור" ביקורת אישית אמתית מוגשת בעדינות בהומור

באמצעות מעשה בזרחה ושגיאותיו בחייו

לפני הדלקת נרות קורא זרחה את התחינה על הבנים במהירות [לנוהגים לומר], ויש לו כמה טעמים א. הוא שולח את בניו לת"ת ולישיבות אז העבודה נעשית מאליה אינו רואה אותם במצוקה אז לשם מה להתפלל??? שנית הוא מיואש אין סיכוי שיהיו באמת תלמידי חכמים??? שלישית אם כבר באמת שיטרחו בלימוד אבל מנין שתפילה עוזרת ללימוד??? ורביעית מה פתאום שיתפלל שיזכה לבנים וחתנים ת"ח שיתפללו על עצמם???

זרחה אינו יודע שיש ויש סיכוי שיצאו גדולי תורה מובהקים!!! ויש סיכוי שיסורו לגמרי חלילה!!! העליה בלימוד התורה להיות תלמיד חכם היא על ידי התפילה!!! עמלו של האדם בעולמו' אלו הבנים, וע"ז נאמר 'עמלינו אלו הבנים', זהו פרי עמלו של האדם בחייו. לא כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, ולא שם טוב אלא בנים. ומעיקרי חיוב לימוד התורה הנאמר בפרשת קריאת שמע הצטוונו ושננתם לבנך.

בתפילות על הגאולה זרחה אינו נוהג להאריך, כי להשערותו, עניני הגאולה זה לימות המשיח וכלשונם 'הלכתא למשיחא', גם הוא חושב שיש הרבה דברים דחופים מאוד להתפלל עליהם. זאת ועוד כי להשערות האפיקורסית זה לא ענין של התקופה או השנים הקרובות, והוא לא תמים [עפ"ל] מה שכתוב ב'אני מאמין אחכה לו בכל יום שיבא'- אינו מספיק בדרך כלל לומר זאת... מבצעי בגדי

לג

תינוקות פה, או חיסול ריהוט שם, מענין את זרחיה יותר, גם אם אינו צריך לקנות דברים אלו, גיבובי התחרות והמידות הרעות של ראשי הפוליטיקה המתחלפים אצל עוקרי התורה, והבלי הבל פיהם מעניינים אותו יותר ממדרשים על אחרית הימים. זאת ועוד שהוא חסר אמונה בכוחותיו, כמה התפילה שלו מקדמת את כל ענייני הרוחניות, ואז גם הגשמיות החיצונית ממילא בא תבוא מכל צד ברוח.

בשטחיות ורדידותו סבור הוא חס ושלום כי קבוצה אחת 'נכסו' את הדיבורים על ארץ ישראל וקדושתה, אחרים נכסו את דגל הדיבור אודות המשיח והגאולה, חסידות פלונית את האמונה הפשוטה שהיא היסוד של כל יהודי, ה'מאורגנים בחיים' את לימוד שמירת הלשון, הנשים את ההכנה המוקדמת לשמירת שבת, וברכת המזון מתוך הסיפור. 'הצדיקים' את לימוד המוסר, 'דרשו' את הדף היומי, מארגני כוללי 'רצופות' את לימוד התורה בשקיעה וברצף. משפחות הצריכים ישועה אמירת ברכות בקול, המשוועים לרפואה "אשר יצר", 'בני אמונים' את ה'אמן', - ובער זה מתבייש להתחזק ברצינות אלו, ואינו מבין כי מצירוף המעשים הקטנים הללו זה כל האדם. אם כעת בפרוזודור לא יכין את מקומו בעולם הבא, היכן יתכונן??? חס וחלילה לא נהיה כמותו במאומה, אלא תמיד צריך תפילה על הצלחה בתורה וחיזוק, ע"כ באו ימי החנוכה לעורר "כי נר מצוה ותורה אור" הזהיר בנר יזכה לבנים תלמידי חכמים.